

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra ruského a francouzského jazyka

Bakalářská práce

Tradice ruské svatby v porovnání s českou svatbou
(sémantické a kulturologické hledisko)

Petra Klásková

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce Mgr. Jiřina Svobodová, CSc.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 31. březen 2012

.....

Poděkování

Ráda bych upřímně poděkovala zejména vedoucí práce Mgr. Jiríně Svobodové, CSc. za její výstižné připomínky, cenné podněty ke zlepšení a zejména trpělivost a ochotu řešit vše, co bylo potřeba.

Obsah

Úvod.....	6
1 Předsvatební zvyky v ruské a české svatbě.....	8
1.1 Námluvy.....	8
1.2 Zásnuby.....	13
1.3 Loučení se svobodou.....	15
1.4 Naříkání a výkup.....	18
1.5 Svatební oděv.....	19
2 Svatba a její průběh.....	25
2.1 Ruská svatba.....	26
2.1.1 Svatební obřad.....	27
2.2 Česká svatba.....	32
2.3 Hostina.....	34
2.3.1 Ruská hostina.....	34
2.3.2 Česká hostina.....	35
2.4 Pověry.....	40
2.5 Charakteristika slovní zásoby.....	44
Závěr.....	58
Resume.....	59
Použitá literatura.....	61
Přílohy.....	I
Příloha 1: Česko ruský slovníček.....	I
Příloha 2: Dotazník.....	IV

Úvod

Svatba a tradice s ní spojené jsou obsáhlým a velmi zajímavým tématem z hlediska zkoumání v oblasti ruských reálií. Zajímalo mě, jak se zvyky a rituály nejen svatebního dne v Rusku odlišovaly od českých, ale také, jak se vlivem doby utvářely a měnily. Toto téma jsem si vybrala, protože se moje sestra měla vdávat a tato problematika měla být rázem bližší nejen mně, ale i celé mé rodině. I když se nakonec svatba neuskutečnila, jsem ráda, že jsem se sama od tohoto tématu nedala odradit a dále nad ním pracovala. Koneckonců svatba patřila a patří i k tradičním životním rituálům a kdo ví, zda sestra zanedlouho nepřijde s podobným nápadem, kvůli kterému byl pro mě výběr tématu bakalářské práce jasnou volbou.

Cílem bakalářské práce je analýza a seznámení se zvyky a rituály ruské svatby. Pro pochopení jednotlivých svatebních zvyků se budeme snažit hledat shodné a odlišné prvky v celém svatebním rituálu ve srovnávacím rusko-českém plánu. Budeme tedy porovnávat zvyky shodující se a přibližovat zvyky z konkrétní doby a oblasti. Tématu svatby se ve svých publikacích věnují mnozí ruští autoři, např. D. M. Balašov, Ju. I. Marčenko, N. I. Kalmykova, N. V. Zorin, V. N. Koskina a mnoho dalších. Z českých autorů uvedme alespoň A. Slukovou, H. Laudovou, M. Halířovou, V. Frolce. Tradicemi ruské svatby se také ve své diplomové práci zabývala studentka Pedagogické fakulty Západočeské Univerzity v Plzni Zuzana Veličková. Při zpracování bakalářské práce je využívána především teoretická literatura zmíněných autorů, zdrojem informací jsou i další publikace např.: V. P. Kuznecovové, K. K. Loginova, I. Bognerové-Baderové, Jána Komorovského a mnohých dalších.

Pro vysvětlení některých ruských výrazů použiji překladový, výkladový a etymologický slovník.

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou hlavních kapitol. V první kapitole budu charakterizovat období před svatbou. Vyčlením a popíši šest zásadních předsvatebních rituálů, které neodmyslitelně patřily ke svatbě v Rusku. Dále vymezím zásadní rozdíly mezi zvyky v Rusku a zvyky v Čechách. Nastíním vzhled tehdejšího i dnešního svatebního oděvu.

V kapitole druhé, se zaměřím na charakteristiku svatby, popíši svatební obřady tak, jak probíhají v Rusku a v Čechách. Uvedu několik pro svatbu typických pokrmů, které se podávaly a podávají na svatební stoly v Rusku i u nás. Dále uvedu několik pověr, které se

tradují v obou zemích. V závěru kapitoly výběrově zhodnotím slovní zásobu z hlediska lingvistického v obou slovanských jazycích.

Součástí bakalářské práce jsou přílohy, které tvoří česko-ruský slovníček základní slovní zásoby ve zkoumané oblasti. Práci uzavírá dotazník, který nastiňuje pohled mladé generace na otázky týkající se tradic spojených se svatebním obřadem.

1 Předsvatební zvyky v ruské a české svatbě

Svatební přípravy trvají od jednoho do tří týdnů, ale někdy i měsíc a více. V této době se rodina ženicha i nevěsty připravovala k hostině, která je čeká po svatebním obřadu. Poráželi dobytek, vařili pivo, pekli chléb nebo jezdili pro dary, či připravovali postroj a kočár. Zajímavé je, že v tomto období velkých předsvatebních příprav nevěsta nepřidala ruku k dílu. Více příprav musela zařídit rodina ženicha, protože ty zásadní hostiny se konaly právě v jejich domě.

Zvyklosti, které byly nebo jsou zásadní na svatbě, se v každé zemi odlišují. Přesto můžeme najít tradice, které jsou si navzájem podobné, ať už se dodržují v Rusku nebo v Čechách. Zvyky přecházely z generace na generaci. Obě země považují zvyky, které udržují, za své kulturní bohatství. Z určitých zvyků se můžeme dozvědět, z jaké doby zvyk pochází a co bylo v dané době považováno za významné. Dříve se např. na novomanžele házela pšenice, která měla přivolat do společného života bohatství, dnes je pšenice nahrazena rýží nebo penězi. Zvyk byl ochranou před něčím nežádaným a dodržením daného zvyku, se lidé před nechtěným údělem chránili. Vykonání zvyku slibovalo lidem přínos i mnoha dobrých věcí. Dodržování či nedodržování zvyků má vliv na lidskou psychiku. Mladé dívky před svatbou často slepě spoléhaly na svůj osud. Jejich vlastní vůle se jim zdála být nicotná. Dívky neměly svobodný výběr partnera, rozhodovali rodiče a možná proto se udrželo tak velké množství zvyků, které dívky dodržovaly, aby zjistily, do jaké rodiny se vdají nebo jaký bude jejich budoucí manžel.¹

1.1 Námluvy (сватовство)

Námluvám předchází samotná dohoda mezi chlapcem a dívkou, že vstoupí do svazu manželského. V dřívějších dobách na výběr partnera či partnerky měli velký vliv rodiče. Šlo především o společenské postavení, věno a finanční zajištění, a to nejen budoucí nevěsty, ale rodiny celé. Nejen v Čechách bylo zvykem vdát dceru, když byla ještě dítětem. Dívka už bývala ve svých 13 letech vdanou paní. Chlapec byl zpravidla o několik let starší, někdy i o 20 let. V Rusku, jak se ve svém díle „Русский свадебный ритуал“ zmiňuje Zorin², se

¹ НАНОДИЛ, Отakar a Antonín РОБЕК. České lidové pověry. Praha: Orbis, 1959. s. 124

² ЗОРИН, Николай Владимирович. Русский свадебный ритуал. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 29

chlapci ženili nejčastěji v 18 letech, dívky v 16 letech. V 18. století do začátku 19. století patnáctiletí chlapci a třináctileté dívky už byli zralí pro svazek manželský³. V Rusku musela dívka, či chlapec dostat ke sňatku souhlas nejen od rodičů, ale také od příbuzných nebo dokonce od lidí ze sousedství. Souhlas potvrzoval sociální zralost stát se nevěstou či ženichem⁴. Období námluv představuje sblížení se chlapce a dívky. Chlapec s dívkou se poznávali a především chlapec usiloval získat dívčin souhlas k sňatku. Navzájem si darovali dárky, které byly většinou spjaty s částmi oděvů (šátky, šálky, kapesníčky). Dary se obdarovávali i při oficiálních námluvách či zasnubách, ale to už se jednalo o dárky vyšších cen, jako jsou například šperky nebo u nás darované ozdobné pásy. Pásy, na které si žena připínala klíče od celého domu, zejména od komory se zásobami, byly symbolem vlády ženské ruky v domácnosti. Viz obrázek č. 1.

Obrázek 1 Ozdobný pás
(<http://bvsv.livejournal.com/31065.html>)

Přijetí takového daru symbolizovalo souhlas. Na námluvy nechodil jen chlapec, ale zastupovat ho mohl tzv. „dohazovač“, který dobře znal všechny svobodné dívky i mládence z vesnice. V jeho zájmu bylo, aby výzvědy, na které chodil, vždy skončily námluvami. Stejně tak tomu bylo v Rusku, kde chlapec za sebe vyslal profesionálního dohazovače (v ruštině se používá výraz *сват*) či dohazovačku (*сваха*), kteří chodili na výzvědy či zastávali důležitou funkci při námluvách. Dohazovačem mohl být i sám otec ženicha nebo matka, který přímo při příchodu do domu nevěsty prozradil účel, za jakým jde k nim do domu, např.: „*Vy máte nevěstu, my máme ženicha*“ apod. Smysl či cíl příchodu do domu byl vyjadřován i nepřímo,

³ ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 29

⁴ КОСКИНА, В. Н. *Русская свадьба*. 1. vyd. Владимир: Калейдоскоп, 1997. ISBN 5-88636-030-1. s. 18

to bývalo jen v případě, že dohazovačem nebyl otec ženicha, např.: «У вас товар, у нас купец»⁵.

Svacha s sebou vždy nosila něco symbolického, aby v domě nevěsty pochopili, s jakým posláním je navštěvuje. Pro zajímavost uvádím několik tematických doplňků:

rybářská síťka (ulovení nevěsty), *ухват/погач*⁶, pohrabáč a další zajímavé věci, které symbolizovaly účel, za jakým jde do domu nevěsty.

Obrázek 2 Ухват/погач

Svat byl jeden z ženichova příbuzných, ale nebylo to pravidlem. Ten chodil do nevěstina obydlí a svatbu domlouval. V některých krajích Ruska se dokonce budoucí nevěsty před dohazovači skrývaly. Pokud se jim nastávající zalíbil, z úkrytu vylezly a hostily návštěvu čajem. Pokud se jim ženich nezamlouval, ukryly se tak, aby je nebylo možné najít. Podle pověr nechodili na námluvy ve středu, pátek a při datu kteréhokoli 13., ale ostatní lichá čísla shledávali pro námluvy příznivými.

I v současné době je *сватовство*, tedy námluvy, považováno za důležitou etapu v životě budoucích manželů. V Rusku se jedná o výtečnou tradici, která usnadňuje mladým lidem úspěšně projít etapou prvotního seznámení jejich rodičů. Pokud vše probíhá tak, jak má, běžná večeře se může stát významným svátečním večerem. Podle ruských zvyklostí právě námluvy (*сватовство*) sblíží příbuzné, kteří se právě seznámili, a jsou tak jakýmsi začátkem bližších a těsnějších rodinných vztahů.

Pokud měly námluvy kladný ohlas na obou zúčastněných stranách a rodiče se dohodli o možnosti spojení obou rodin, otcové snoubenců si na důkaz souhlasu o dohodě uzavření manželského svazku potřásli rukou. Tomu se rusky říká *рукобитие*. Souhlasnému podání rukou *рукобитию* předcházely ještě tzv. *смотрины*, kdy se rodiče nevěsty šli podívat na hospodářství a majetek ženicha, aby se ujistili, že dceru svěřují do dobrých rukou. Poté se konala malá oslava, na které se úmluva zapila. Pro tuto tradici se v ruštině vžil výraz

⁵ СВАДЬБА ПО РУССКИМ ТРАДИЦИЯМ!. [online]. [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.folkagency.ru/rus/viewserviceblock.php?id=7428bed4dd170658fb13d661a4b492eb>

⁶ delší dřevěná tyč s kovovým zakončením, která sloužila jako pomůcka při vkládání чугуна (litinový hrnec sloužící pro přípravu jídel v ruské peci), do pece <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/ru/thumb/b/b9/Uchvat01.JPG/341px-Uchvat01.JPG>

магарыч. V Čechách podobně probíhala oslava, nazývaná litkup⁷, při které rodiny i příbuzní, v roli svědků právě uzavřené dohody pili a hodovali.

Celý rituál námluv je možné rozdělit do dvou fází. Nejprve se jednalo o jakousi neoficiální návštěvu se snahou zjistit vše potřebné ke druhé fázi, kterou byly již zmíněné oficiální a závazné námluvy.

Dnes už zpravidla námluvy neznamenaají to, co znamenaly dříve, přesto by se měly konat za účasti obou rodičů budoucích snoubenců v domě nastávající nevěsty. Ženich by měl při žádosti o ruku nevěsty obdarovat ji i její matku květinou a přijít slušně a vkusně oblečený. Účast na námluvách se vymezuje na kruh rodičů a snoubenců. Rodiče se dohodnou na financování a organizaci svatby. Pohoštění a přípitek je považován za jakousi samozřejmost a zpříjemňuje atmosféru.

Rituál tzv. prohlížení majetku ženicha, kterému se rusky říká *смотрение дворов*, stejně tak návštěva u nevěsty nazývaná *смотрины* probíhala dva až tři dny po přijetí žádosti o ruku. To ve své knize *Русский свадебный ритуал* uvádí Zorin⁸, ale v knize *Русская свадьба* Balašov a kol.⁹ uvádí, že tento zvyk probíhal od jednoho do dvou dnů po námluvách, maximálně do čtyř dnů.

Při návštěvě domova budoucího manžela dcery a jejich nastávajícího zete se rodiče v podstatě ujišťovali, že se jim dcera vdá do dobré a zajištěné rodiny. V Rusku tedy bylo zvykem chodit se dívat na ženichovo hospodářství. Nebyly výjimkou i případy, že pokud neměl ženich dostatek vybavení do domácnosti, dobytka či jiného majetku, nevěstiny rodiče ho pro svou dceru nechtěli. Stávalo se i to, že si rodiče ženicha, aby se zalíbili nové rodině, půjčovali dobytek a majetek od sousedů. Tím si zajišťovali uskutečnění sňatku. Rituál probíhal tak, že když si rodiče nevěsty vše dostatečně prohlédli a ověřili, byli od domácích pozváni na hostinu. Pokud nebyli spokojeni, dům opustili. Ani nevěsta se nevyhnula pečlivému pozorování a zkoumání. Jestliže se návštěva rodiny ženicha (*смотрение дворов*) vydařila, následovala návštěva v domě nevěsty (*смотрины*). Během návštěvy měla mít

⁷ KOMOROVSKÝ, Ján. *Tradiční svadba u Slovanov*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976. s. 78

⁸ ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 54

⁹ БАЛАШОВ, Д. М., Ю. И. МАРЧЕНКО а Н. И. КАЛЫМЫКОВА. *Русская свадьба: Свадебный обряд на Верхней и Средней Кокшеньге и на Уфтуге*. Москва: Современник, 1985. s. 30

nevěsta tvář zakrytou závojem a alespoň třikrát si převlékala šaty, s čímž jí pomáhaly její přítelkyně. Do domu nevěsty na návštěvu (*смотрины*) přijížděl ženich s rodiči, dohazovačkou (*свахой*) a nejbližšími příbuznými. Usedávali za stůl, ale v některých krajích bylo zvykem pouze stát u stolu, přičemž existoval určitý zasedací pořádek. Uprostřed stolu zaujímal místo ženich, po jeho pravé ruce otec a všichni přítomní muži, po levé ruce pak usedala matka, dohazovačka a všechny přítomné dámy. Na nevěstu si museli počkat. Bylo zvykem čekat přibližně půl hodiny. V době čekání pronášela dohazovačka k rodičům nevěsty prosbu v podobě říkanky¹⁰:

Сватушку, сваханька!

Нашего ясного сокола посмотрите,

Вашу лебедушку покажите!

Příchod nevěsty do místnosti mezi přítomné se krajově lišil. Někde přicházela nevěsta jen na okamžik a nechávala se přemlouvat a prosit, aby přišla ještě znovu. I druhý příchod nemusel trvat dlouho. Jinde bývalo zvykem, že z úkrytu přiváděla nevěstu nehezká stařenka. Smyslem tohoto rituálu bylo předvést v kontrastu se stařenou krásu nevěsty.

Nevěsta musela také prokázat, že je zručnou hospodyní a splnit všechny požadavky, které na ni byly kladeny ze strany rodičů ženicha. K úkolům patřila také správná odpověď na složité otázky. Když nebyla nevěsta tázána, slušelo se, aby mlčela. Dohazovačka (*сваха*) rovněž nenechala nevěstu odpočinout. Např. nenápadně upustila na zem špendlík nebo jehlu a žádala nevěstu, aby jí předmět podala. Vyhověla-li nevěsta ve všech pomyslných překážkách, otec ženicha ji políbil na obě tváře, což bylo na znamení, že prvotní setkání (*смотрины*) proběhla úspěšně. Bylo zvykem, aby budoucí tchýně pohostila ženicha sklenicí medového moku. Pokud ženich vypil sklenici do dna, znamenalo to, že se mu nevěsta líbí. Když nápoj nevypil, znamenalo to, že na něj nevěsta neudělala příliš dobrý dojem. Důkazem možného náznaku zalíbení bylo ponechání ženichovy pokrývky hlavy v domě nevěsty. Pokud návštěva v domě nevěsty (*смотрины*) dopadla dobře, opět následovala hostina. Při hostině bylo zvykem nalévat alkohol, především vodu, kterou přivezli rodiče ženicha. Nechybělo ani pivo, či šampaňské. Koncem 19. století se v některých vesnicích (*Гары, Косолапово*) popsaný klasický rituál již nedodržoval. Místo něj se lidé setkávali na návštěvě, zvané

¹⁰ ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 55

чаenumie, to znamená, že nevěsta hostila ženicha čajem¹¹. Pokud se ženichovi nevěsta zamlouvala, vypil dokonce několik šálků čaje. Nastala-li opačná situace, vypil jen jeden hrnek čaje, který nakonec otočil dnem vzhůru. Dnes už se rituál tzv. „*смотрин*“ nedodrží. Spíše pro zábavu občas rodiče nevěsty navštěvují budoucího ženicha, aby se jim sám ženich předvedl a ukázal všechny své dovednosti. Jedná-li se o nevěstu, některé zvyky se přece jen dodnes zachovaly. Do domu nevěsty přicházejí, příbuzní, přátelé i blízcí, kteří nevěstě darují užitečné věci. Pro zpestření někdy přítomní hrají hru, která spočívá v tom, že otec nebo přítel ženicha popisuje půvab nevěsty a ženich musí podle jejich slov nakreslit svou nastávající. Jindy se baví tím, že hrají hru na rozpoznání nevěsty. Nevěsta si přizve alespoň dvě sobě podobné kamarádky, přikryjí si hlavy a ženich s jeho rodiči hledají tu pravou. Dříve v Rusku patřil rituál návštěvy domova ženicha i nevěsty (*смотрение дворов а смотрины*) mezi nejdůležitější předsvatební události.

V daném rituálu by se daly oba pojmy (*смотрение дворов а смотрины*) nazvat jako seznámení rodin a dojednání podmínek samotné svatby.

1.2 Zásnuby (цзoвop)

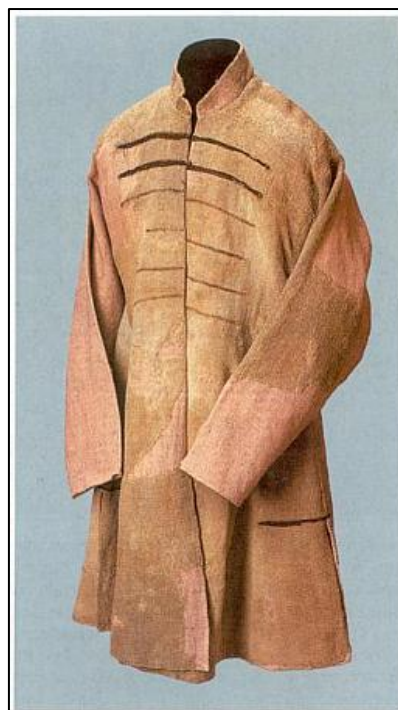
V Rusku, pokud návštěva v obou rodinách dopadla úspěšně, následovaly zásnuby, tedy tzv. (*цзoвop*). Zásnuby navazovaly na námluvy. Byla to vlastně taková větší oslava námluv, při které se sešlo i více příbuzných a známých nevěsty a ženicha. V zásnubní den si ruce podávali už i snoubenci, popřípadě si vyměnili prstýnky. Na prstýncích nyní bývá vyryt datum zásnub a iniciály snoubenců. Každý ze snoubenců nosí tedy na prstenu vyryty iniciály svého partnera. Zásnubní prstýnky navlékají na prsteník pravé ruky, oproti našemu zvyku nosit prstýnek na prsteníku levé ruky. V Rusku prstýnek nosí na ruce levé, jen pokud se jedná o vdovy či vdovce nebo o rozvedené jedince. Zásnubním darem pro ženicha od nevěsty býval často vínek, (viz *венчание*), který mu posílala na důkaz slibu manželství.

¹¹ ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 57

Zásnuby se konaly u bohatších rolníků dva až tři dny po námluvách, jak uvádí Kuzněcova v publikaci *Русская свадьба Заонежья*¹². V chudších rodinách se námluvy (*сговор*) spojovaly s prvotní návštěvou rodiny a zpravidla se přímo dohodla svatba.

Námluvy začínaly obyčejně v domě nevěsty. Nevěstiny rodiče si spolu s ženichovými domlouvali organizační věci spojené se svatbou, například, počet hostů na svatbě, hodinu svatebního obřadu, jaké dary a kdy předá nevěsta a ženich a mnoho dalších věcí. Dohoda probíhala pouze ve formě ústní, žádný dokument k tomu neseписovali. Společná úmluva stvrzovala souhlas obou rodičů na vstoupení jejich dětí do svazku manželského. Na souhlas si oba otcové podávali ruce. V Rusku se tento rituál nazýval *рукобитие*. Otcové si podali ruce, které měli ovinuté šátkem nebo kaftanem - Ruský kaftan patřil k typickému mužskému svrchnímu oblečení¹³ (Zorin, 2001: 60).

Nevěsta stvrdila svůj souhlas předáním šátku ženichovi. Po vyjádření souhlasu podáním si rukou (*рукобитие*) už následovala jen výměna prstenů mezi ženichem a nevěstou za dohledu nevěstinych rodičů. Někde se nejednalo jen o obyčejnou výměnu prstenů, ale před budoucí novomanžele postavili dva talíře s různými pochutinami (ořechy, ovoce, sladkosti), mladí lidé si sami položili prsteny na talíře, které si pak posunovali vzájemně k sobě. Dělalí to tak, aby vždy skončil talíř s ženichovým prstýnkem před nevěstou a naopak talíř s prstenem nevěsty stál před ženichem¹⁴.

Obrázek 3 Kaftan
(<http://3.bp.blogspot.com/-g6FQke74JMU/TeSH6ZCxbJI/AAAAAAAAA-BBU/G3tv2ZSZK6g/s1600/6210185.jpg>)

Jinde zase matka nevěsty brala některý z ozdobných šátků své dcery a dávala ho otci, ten šátek položil na stůl, u kterého seděli budoucí novomanželé. Ti na něj položili své prstýnky a otec nevěsty je třikrát přemístil od nevěsty k ženichovi a naopak. K dalším rituálům patřilo

¹² КУЗНЕЦОВА, В. П. а К. К. ЛОГИНОВ. *Русская свадьба Заонежья: Конец XIX. - начало XX. в.* Петроград: ПетрГУ, 2001. ISBN 5-8021-0138-5. s. 41

¹³ V Rusku se slovo „kaftan“ užívá pro jiný typ šatstva - pro dlouhý mužský oblek s těsnými rukávy. V 19. stol. zde byly kaftany velice rozšířeným typem oblečení mezi rolníky a kupci. V současnosti jej nosí pouze tzv. starověrci jako rituální oděv.

¹⁴ ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 57

např. nalévání piva. Rodiče nalili do sklenic pivo a ženich s nevěstou do nich vhodili prstýnky. Vzájemně si třikrát sklenice vyměnili a poté je vypili a prsteny si nevlékli, ženich nevěstin prsten a naopak. Všechny zmíněné neobyčejné zvyky končily navlečením prstenu. Během provádění rituálů za povšimnutí rozhodně stojí symbolika čísla tři. Některé rituály dodržované v Rusku byly často spjaty s číslem tři, např.: ženich s nevěstou si museli třikrát vyměnit pohár, při korunovaci museli třikrát obejít analogion, třikrát ženich klepal na dvířka pece a mnoho dalších zvyků, které se prováděly vždy třikrát. Třikrát proto, že v Rusku, kde převládá pravoslaví, uctívají pravoslavní křesťané Boha, který je trojjediný. Bůh jako Otec, Syn a Duch Svatý.

Věno nevěsty se shromažďovalo už dlouhou dobu před svatbou, jak je možné se dočíst v knize *Русская свадьба Заонежья* (Kuzněcova a Loginov)¹⁵. Do truhly, kterou v den svatby převáželi do ženichova domu, uschovali polštáře, peřiny, prostěradla, ručníky, utěrky, také několik kusů oblečení. Zvykem bylo usednout na truhlu. Odmítali ji opustit, dokud je ženich nepohostil. Nevěstino věno mělo být určitou kompenzací výdajů, které v počátcích manželství spočívaly na ženichovi. Musel nevěstu uživit.

1.3 Loučení se svobodou (девичник и мальчишник)

Poslední setkání a hodování před samotnou svatbou se ve společnosti dívek nazývá **девичник**. Děvičnik probíhal vždy v domě nevěsty v předvečer svatby, někde i ráno v den svatby. Ve Vetlužském kraji, se ale odehrával i několik dní před samotným svatebním obřadem¹⁶.

K nevěstě přicházely její přítelkyně a všichni známí, kromě mužů. Nevěsta bědovala nad svým údělem, ztrátou své rodiny, ztrátou svobodného a mladého života a její přítelkyně ji uklidňovaly. Bylo to takové dnešní loučení se svobodou. Děvčata zpívají, tancují, věští a pomáhají nevěstě vyrábět dárky pro ženicha a jeho rodinu. Bylo zvykem také chodit do místní lázně (*бани*), kam nevěstu doprovázely její kamarádky. Jedna šla napřed, zavřela za sebou dveře a nevěsta ji prosila, aby ji pustila dovnitř. Poté si sedla na lavici a přítelkyně jí z vlasů vyplétaly stuhy, které jí tam před lázní zaplétaly. Nevěsta měla ve vlasech přesně tolik

¹⁵ КУЗНЕЦОВА, В. П. а К. К. ЛОГИНОВ. *Русская свадьба Заонежья: Конец XIX. - начало XX. в.* Петроград: ПетрГУ, 2001. ISBN 5-8021-0138-5. s. 23

¹⁶ KOMOROVSKÝ, Ján. *Tradičná svadba u Slovanov*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976. s. 126

zapletených stuh, kolik měla kamarádek¹⁷. Stuhy, které nevěstě dívky z vlasů později rozplétaly, jim poté nevěsta rozdávala¹⁸. S tím se také shoduje tvrzení z knihy Zorina *Русский свадебный ритуал*¹⁹. Než došlo na samotné mytí nevěsty, tak se v lázni také pilo a hodovalo. Pil se kvas, pivo a pálenka. Pivem se také polévala rozpálená kamna pece a tím vznikala pára. Nevěstu poté polévaly studenou pramenitou vodou, kterou donesly ze tří různých míst. (opět symbolika čísla 3). Tento rituál měl ochránit nevěstu před nečistými silami. Když dívky nevěstu umyly, podle Kuzněcové v publikaci *Русская свадьба Заонежья*²⁰ - měla nevěstu mýt žena vdaná, znovu jí zaplétaly vlasy do copu, tentokrát už bez stuh. To bylo symbolem určité ztráty mladistvé krásy a předznamenávalo vstup do manželství. Nevěsta darovala přítelkyním své staré šaty - symbol zbavení se starých věcí ale zároveň i starého života²¹.

Dívky si mezi sebou rozdělují nevěstino oblečení. Tuto tradici doprovází návštěva ženicha, kdy si přítelkyně nevěsty chodí k ženichovi pro mýdlo a metličku nebo dříví, které používají v lázni na zatopení. Berou si od něho také jeho košili, aby nevěsta věděla, jak velkou svatební košili mu má ušít²². Při každé návštěvě ženicha, zpívaly dívky svatební písně. Bylo zvykem, že je ženich pozval dál a pohostil je. V některých částech Ruska musel ženich, jeho svobodní kamarádi nebo bratři, políbit každou z přítelkyň nevěsty. Obvykle tato návštěva končila tak, že chlapci svezli přítelkyně nevěsty na koni. Rituálu loučení se svobodou (*девичник*) může být přítomen i snoubenec se svými přáteli nebo příbuznými, v tomto případě se taková setkání nazývají *вечерки*. Děvčata a chlapci společně tancují, zpívají pro tento zvyk typické sborové písně a hrají různé hry, při nichž se učí, jak se k sobě vzájemně laskavě a uctivě chovat. Nevěsta se obléká do svých nejlepších šatů a teprve potom se setkává s ženichem.

Dnes tento rituál zvaný *девичник* probíhá zcela jinak. Nevěsta tráví poslední večer před svatbou se svými přítelkyněmi nejčastěji doma nebo v nějakém klubu, kde si na rozdíl od dřívějších užívají zábavy plnými doušky. V současné době v předvečer svatby nevěsty nepláčí

¹⁷ КОМОРОВСКИЙ, Ян. *Традиционная свадьба у Слованов*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976. s. 127

¹⁸ БАЛАШОВ, Д. М., Ю. И. МАРЧЕНКО а Н. И. КАЛМЫКОВА. *Русская свадьба: Свадебный обряд на Верхней и Средней Кокшеньге и на Уфтуге*. Москва: Современник, 1985. s. 148

¹⁹ ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 72

²⁰ КУЗНЕЦОВА, В. П. а К. К. ЛОГИНОВ. *Русская свадебный Заонежья: Конец XIX. - начало XX. в.* Петроград: ПетрГУ, 2001. ISBN 5-8021-0138-5. s. 124

²¹ Svadba.ru: Свадьба, полезная информация о свадьбе. [online]. [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://www.cvadbu.ru/devichnik_malchishmik.html

²² ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 68

a nenaříkají jako dříve, protože se navzájem s ženichem dobře znají a dobrovolně se rozhodli, že uzavřou manželství. Občas nevěsta zve své kamarádky na masáž či do sauny a tráví společně předsvatební večer. Nejčastěji bývá zvykem, že loučení se svobodou probíhá odděleně, to znamená, že např. týden před svatbou se každý z páru loučí se svobodou. Nikoli tedy v předvečer svatby, jako tomu bylo dříve.

V Čechách jsou nynější tradice loučení se svobodou velmi podobné těm současným ruským. Při tomto zvyku, dříve u nás nazývaným Víňky nebo Svíca²³, dívky také plakaly: „Nevěsta trávíc poslední večer s milými družkami své svobody a majíc již zítra náležití mužovi, obyčejně se rozlítostněla a nejednou i do pláče se dala.“²⁴

Dívky vyráběly rozmarýnová pírka pro všechny svatebčany a také pro své mládence. Věneček pro nevěstu pletla nejmladší družička a nejstarší pletla věneček pro ženicha²⁵. O této tradici se lze dočíst také např. v publikace Česká svatba²⁶.

Loučení chlapce se svobodou se nazývalo мальчишник

V Zaoněží, matka ženicha připravovala pro svého syna lázeň, do které ho doprovázeli příbuzní nebo přátelé. Ti s ním však do lázně nechodili a zůstávali přede dveřmi²⁷. Chlapci trávili svůj malčišnik sami. Chodili do lázně a mlčeli. Tato tradice nebyla oproti devičnicku spjatá s tolika obřady²⁸. Postupem času se ale tato tradice změnila a chlapci se také v tento den setkávali se svými přáteli. Chodili do své lázně nebo šli do lázně, ve které byla nevěsta, ale vždy až po ní. Jako v každé tradici se i tady zvyklosti krajově odlišují. Mládenci doprovázeli nastávajícího ženicha do lázně za doprovodu velkého hluku. Stejně tak, jako splétání a následné rozplétání nevěstino copu symbolizovalo ztrátu dívčí krásy a svobody, tak i chlapce podrobovali stříhání vlasů. Někde místo stříhání vlasů chlapce česali nebo holili²⁹. Hostina se na rozdíl od nevěstina hodování, konala až po lázni. Dnes se chlapci setkávají v různých barech, či při sportovních aktivitách. Mohou také jako děvčata navštívit různé

²³ FROLEC, Václav. *Prostá Krása*. Vyšehrad, 1984. s.204

²⁴ VYKOUKAL, František Vladimír. *Česká svatba*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1893. s. 23

²⁵ KOMOROVSKÝ, Ján. *Tradičná svadba u Slovanov*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976. s. 125

²⁶ VYKOUKAL, František Vladimír. *Česká svatba*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1893. s. 23

²⁷ КУЗНЕЦОВА, В. П. а К. К. ЛОГИНОВ. *Русская свадьба Заонежья: Конец XIX. - начало XX. в.* Петроград: ПетргУ, 2001. ISBN 5-8021-0138-5. s. 143

²⁸ KOMOROVSKÝ, Ján. *Tradičná svadba u Slovanov*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976. s. 127

²⁹ КОСКИНА, В. Н. *Русская свадьба*. 1. vyd. Владимир: Калейдоскоп, 1997. ISBN 5-88636-030-1. s. 80

masáže či saunu. Záleží jen na nich, jak chtějí strávit poslední chvíle před vstupem do svazku manželského.

Přátelé i přítelkyně dnes nosí na loučení se svobodou dárky, bývají to ale maličkosti, protože se počítá s tím, že je ještě obdarují po samotném obřadu³⁰.

1.4 Naříkání a výkup (вытис и выкуп)

Naříkání je jakýsi rituál, kdy nevěsta pláče a běduje, že musí odejít ze svého domu od svých rodičů do rodiny cizí, do rodiny svého nastávajícího muže. Říkalo se, že čím více pláče a naříká, tím lehčí bude mít život s nastávajícím ženichem. Své rodiče zároveň prosí, aby si ještě jednou mohla uvázat pouze jeden cop, což byl symbol dívky svobodné. Zároveň se nevěsta s rodiči loučí. Neloučí se jen s nimi, ale také se svobodou a přítelkyněmi. Nevěsta s kamarádkami připravovaly věno, které si vezme do nového domu k ženichovi. Jediné, co měla nevěsta při předsvatebních přípravách na starost, byla příprava dárků pro novomanžela a jeho rodinu. Také si musela dát do pořádku svoje věno. S tím vším jí pomáhaly ji příbuzné dívky a její přítelkyně. Ty jí nejen pomáhaly s dárky, ale také jí šily oblečení do výbavy nejen pro ni, ale také pro jejího nastávajícího muže. Při tomto zvyku nevěstu odváděli z rodného domu k ženichu. Dávali jí přes obličej závoj. Nemuselo se jednat přímo o závoj, ale o něco, přes co neuvidí na cestu.

Výkup (**выкуп**) je o rituál, při kterém v samotném konci ženich odvádí nevěstu z jejího domu do svého domu. Před tímto zvykem se nevěsta loučila s kamarádkami, rodinou, rodinným zázemím. Výkup nevěsty probíhá v domě, ve kterém nevěsta žije. Ženich děkoval rodičům nevěsty, přinášel dary za to, že mu jí svěří. Dárky dával nejen jim, ale také své nastávající ženě.

Výkup tak do určité míry prověřoval schopnosti a dovednosti ženicha. Místo nevěsty přiváděli i ženu jinou, která měla obličej zakrytý šátkem. Ženich poté musel tu svou pravou vyvolenou hledat nebo si ji musel opětovně vykoupit. Posledním výkupem, který čeká ženicha, je vykoupení nevěsty ze stoličky, na které stojí u okna a vyhlíží jeho příjezd. Výkupné dává své budoucí tchýni. Po vykoupení ženich nevěstu políbí a vyzvedne ji ze stoličky. Tímto momentem se výkup nevěsty bere za ukončený.

³⁰ Svadba.ru: Свадьба, полезная информация о свадьбе. [online]. [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://www.cvadbu.ru/devichnik_malchishmik.html

V dnešní době už se výkup většinou neodehrává v domě nevěsty, jak tomu bylo dříve zvykem. Organizátory výkupu jsou zejména nevěstini sourozenci nebo její svědkyně. Výkup provází různé vtipné hry a úkoly, při jejich nesplnění je ženich povinen se vykoupit. Mezi oblíbené úkoly patří rozpoznání nevěstiniých otisků rtů na kousku papíru. Dále pak podle fotografií, na nichž jsou malé děti, musí ženich poznat svou nevěstu. Cestou do schodů musí ženich při každém krůčku o schůdek výš, jmenovat alespoň jednu hezkou vlastnost nastávající. Měl by také vysvětlit každé číslo napsané na papírech, které jsou rozmístěny po domě. Ženich si na pomoc může přizvat kamarády či svědky. Společně překonávají nástrahy, které mu přátelé, příbuzní, a známí nevěsty připravili. Vykoupit se může alkoholem, sladkostmi i penězi. Originalitě se meze nekladou.

Jak jsme uvedli v předchozích podkapitolách, období předsvatebních zvyků v Rusku i Čechách bylo spojeno s mnoha rituály, které se mohly krajově odlišovat. Období trvalo mnohem déle, než svatba samotná, neodmyslitelně patřilo ke svatbě a považovalo se za velmi důležité. Zvyky se vlivem doby měnily či úplně vymizely. Nacházíme jistou shodu mezi ruskými a českými tradicemi. Všechny zvyky jsou opředeny pověrami. Z některých zvyků a tradic můžeme do jisté míry rozpoznat dobovou kulturu. Značnou roli hrála symbolika. Některé zvyky se dodržují dodnes.

1.5 S v a t e b n í o d ě v

Každý se chce na svém velkém dnu líbit a jinak tomu nebylo ani u našich předků, ti se v tento velký den strojili do krojů, či do svých nejlepších šatů. Bohaté paničky se oblékaly do šatů různých barev, které pokrývaly drahé kameny. Dlouhé bílé šaty zavedla až anglická královna Viktorie³¹. Bílá barva šatů by měla být zvolena jen při svatbě první, stejně tak i závoj a korunka. Ne všichni tuto tradici dodržují.

Vzhled šatů by měl korespondovat s celkovou povahou svatby a také by měly být přizpůsobeny počasí. Samozřejmě se přepokládá, že pár by měl být sladěn. Šaty, které si nevěsta v den svatby oblékala, by měly být zcela nové a nenošené.

³¹ SLUKOVÁ, Andrea. *Svatba: Průvodce pro začátečníky i pokročilé*. Dotisk 2004. Praha: Grada Publishing, spol s r.o., 2001. ISBN 80-247-9064-5. s. 65

1.5.1 Oděv nevěsty

Oděv nevěsty se odvíjel od tradičního kroje, který se nosil o svátcích, ale byl v každém kraji odlišný. Nejednalo se o oděv určený jen pro svatbu, byl to spíše oděv, který se nosil běžně, ale byl svátečnější. Oděv byl spjat s jistou magičností a měl nevěsty ochránit před všemi možnými zlými silami. Bílé šaty byly nejen v Rusku symbolem cudnosti, nevinnosti a skromnosti. Na dřívějším svatebním kroji převládala červená barva. Látka byla pokryta výšivkou, která byla v každém kraji odlišná. Zajímavostí je, že v některých krajích Ruska, chodila nevěsta před svatbou ve smuteční róbě. To jistě koresponduje s nevěstinými nářky a oplakáváním při „děvičnikě“.

Ruské nevěsty svoje svatební šaty zdobily jasně červenými stuhami, přepásávaly se ozdobnými pásky, rybářskou sítkou nebo šňůrkou s mnoha uzly. Do šatů zabodávaly špendlíky a jehly. Do bot vkládaly mince, jeřabinové lístky či proso. Mělo je to ochránit před uhranutím.

Většina oděvů, které nevěsty oblékaly ve svatební den, byly obdobné, jen se lišily výšivkou sukni či halen a vzory. Halenku někdy oblékal nevěště její otec a pravou botku nevěště nazouval bratr. Oblékání a obouvání nevěsty jejími příbuznými symbolizovalo souhlas ke sňatku.

Po svatebním obřadu se nevěsta převlékala z dívčího oblečení, tzv. „sarafánu“ (*сарафану* – šaty bez rukávů), do ženského oděvu, sukneš sešité z kožešin, které se říkalo **нонѣва**. V Rusku i u nás se traduje pověra, že by měla mít nevěsta ve svatební den něco starého, nového, půjčeného a modrého. Tato tradice vznikla v Anglii ve viktoriánské době. V Rusku by neměla chybět červená barva. Tak tomu bylo za panování Kateřiny II. Od doby, co se vdávala a šla v bílých šatech, ustálila se barva bílá. Bílá, ale i červená barva šatů nevěsty byly barvy smuteční. Smuteční proto, že nevěsty ve smutku odcházely od svojí rodiny do rodiny jiné. Šaty, které si nevěsta oblékala na svatební obřad (*венчание*), mívaly syté zářivé barvy (červené, růžové), bez všelijakých vzorů a obrázků. Dívce tyto veselé odstíny šatů měly přinést do budoucího života štěstí a spokojenost. K těmto šatům neodmyslitelně patřil závoj. Závojem byl častěji hedvábný šál či šátek. Hedvábí však patřilo k dražším materiálům, a tak v chudších oblastech byl třeba i jen jeden hedvábný šátek, který si mezi sebou za úplatu

půjčovali³². Bílá, jak se můžeme dozvědět z některých ruských historických zdrojů, byla barvou nejen nevinnosti a cudnosti, ale také minulosti, vzpomínek a zapomenutí.

Lišily se i pokrývky hlavy, které nesly určitou symboliku. V Rusku měly svobodné ženy zapletené vlasy do jednoho copu, oproti ženám vdaným, ty nosily copy dva. Někde měly vlasy zakryté šátkem, jinde nosily *повязку* – čelenku, *коруну*, *венок* (Obrázek č. 4).

Obrázek 4 Věneček
(www.narodko.ru)

Závojem nevěstě zakrývali tvář před zlými lidskými pohledy. Také byl závoj nezbytný pro zakrytí nevěstiny tváře, kvůli pověře, která se nesla dlouhá léta. Jednalo se o to, že když nevěsta souhlasila se sňatkem, stávala se „mrtvou“ pro svou rodinu, a naopak „nově narozenou“ pro rodinu ženicha. Mrtvé nikdo z živých nemohl vidět a naopak, proto měla nevěsta, která přecházela do nového rodu a pro svůj rod byla mrtvá, zahalenou tvář závojem. Pokud se tato tradice porušila a někdo viděl nevěstinu tvář, pověra říkala, že nevěstu potká mnoho nešťastných chvil, dokonce může předčasně zemřít.

V jižních krajích Ruska oděv novomanželky sestával z haleny, sukně, zástěrky, opasku a pokrývky hlavy nazývané *сорочка*. Jedná se o ozdobnou čapku s růžky. K čapce se připevňuje šátek, zakrývající vlasy³³.

V Čechách se kromě typických městských svatebních šatů především na venkově nosily kroje. Vliv lidového kroje se silně uplatňoval i v samotné Plzni, kde se hojně nosil. Sváteční plzeňský ženský kroj tvoří bílá košilka, u výstřihu a rukávů nabíraná a zdobená červenými pentlemi. Přes ni se oblékala šněrovačka. Pod barevnou svrchní sukni z šerky (směs vlny a lnu) nebo bavlny se oblékaly spodničky. Někdy jich bývalo až pětadvacet. Přes šerku se ještě uvazuje hedvábný fěrtoch, který bývá pruhovaný, nebo s vytkávanými květinovými vzory. U krku si přes košilku ženy aranžují barevný hedvábný šátek s třásněmi, dívky menší, vdané ženy větší.

Typická pro Plzeňský kraj je ženská pokrývka hlavy: bílý čepeček, zdobený bílou výšivkou, vzadu na hlavě doplněný širokými složenými pruhy bílé látky, takzvanou „holubičkou“, která do šíře dosahuje i přes půl metru. Tu nosily vdané ženy i svobodné dívky,

³² ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 77

³³ ГОРОЖАНИНА, С.В. а Л.М. ЗАЙЦЕВА. *Русский народный свадебный костюм*. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://bibliotekar.ru/rusSvadba/30.htm>

vdané ženy ale mají mít vlasy ukryté pod čepcem a křídla holubiček zalomená, dívky nosí vlasy spletené s červenou stuhou do copu, který jim splývá až na záda. Rozměrná a vyšívaná holubička je těžká, a proto ji pomáhají na hlavě držet úzké černé sametové stužky upevněné přes čelo. Dalším efektním doplňkem ženského kroje jsou jasně červené punčochy a černé vykrajované střevíčky se zelenou pentličkou na nártu³⁴.

V Čechách měly svatební šaty v 19. století bílou barvu, dlouhé rukávy, živůtek měl být upnutý až ke krku³⁵. Ve 20. letech 19. století se délka šatů zachovávala pod kolena, barva také zůstávala bílá, ale už nemusely být dlouhé rukávy, rukavičky však nesměly chybět. Upřednostňoval se dlouhý závoj. Pokud šla nevěsta ve 30. letech oblečena do dlouhých šatů, musely mít i ostatní ženy na svatbě dlouhé šaty. Závoj a vlečka byly v této době nedílnou součástí nevěstina svatebního oděvu. V období druhé světové války se bílé šaty příliš často nevyskytovaly. Ženy se častěji vdávaly v kostýmech, či odpoledních šatech. Bílé svatební šaty se lišily od těch z 30. let pouze tím, že měly v ramenou vycpávky. V 50. letech se délka šatů zkrátila přibližně do půle lýtek. V letech devadesátých se ustupuje od tradičních bílých šatů, také střih podléhá poslední módě. Někdy převládala při volbě nevěstiny šatů určitá extravagance. Ať se jednalo o šaty z 18. či 19. století, vždy se přizpůsobily trendu, který byl daný rok v módě.

Na rozdíl od ruské nevěsty, která nosila vlasy zakryté šátkem, mívala čelenku, korunku nebo věneček, na Plzeňsku měla nevěsta ve vlasech zapleteno jen několik stužek a mosaznou nebo stříbrnou čelenku. V 19. století se kromě závoje nosil také široký klobouk, který byl v té době obzvláště módní.

V současnosti už výběr svatebního oděvu podléhá ve většině případů módě a nevěstinu vkusu.

Slavnostní **svatební oblečení ženichů** se lišilo od současného. Ruští ženiši si na začátku 20. století oblékali kalhoty, košili, opasek, kaftan.

Opět převládala barva červená a bílá.

³⁴ Dostupné na http://baracnici.sweb.cz/kroje/plzen_m.htm

³⁵ HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1. s. 229

Pokrývka hlavy byla také součástí svatebního kroje³⁶.

Někdy to mohl být i šátek, který prostřednictvím „svachy“ posílala nevěsta ženichovi, jako dárek ze dne námlov (*сватовства*). Nebylo výjimkou, že ženich v celém předsvatebním období nosil hedvábný nebo bavlněný šátek, uvázaný na krku nebo mu pouze vykukoval z kapsy.

Dnes se oblek ženicha podřizuje výběru šatů nevěsty.

Ženich dostává darem od nevěsty ponožky, kapesníček a košili. Ke svatebnímu oblečení ženicha patří např. žaket, smoking, frak, jednořadý nebo dvouřadý oblek.

Ve 30. letech 19. století mohl být muž oblečen do fraku pouze tehdy, odehrávala-li se svatba ve večerních hodinách. Ve dne páni oblékali žaket, smoking by se neměl oblékat dříve než po 19. hodině³⁷.

Na Plzeňsku šili pánský oblek z modrého sukna, na krajích červeně lemovaného. K mužskému oblečení patřila bílá plátěná košile, dále pak světlé jelenicové kalhoty, které byly často kolem kapes zdobené ornamenty. Jinak se oblékali svobodní mládenci a jinak ženatí muži. Mládenci nosili tmavomodrou soukennou vestu a krátký kabátek (kazajku), obojí lemované červeným sukem a zdobené velkým množstvím plochých mosazných knoflíků. Všechny knoflíky se nezapínaly, některé zeleně vyšívané či obšité dírky byly slepé. Boty se nosily vysoké až po kolena a tvrdé, případně měkké shrnovačky. Na hlavě svobodní i ženatí nosili čepici, tzv. vydrovku (starobylá čepice s červeným nebo zeleným dýnkem). Když se mládenec oženil, změnil vzhled a začal si přes vestu oblékat dlouhý kabát se šosy. Byl podobně zdobený jako kazajky svobodných mužů. O veselkách, na důkaz zámožnosti, si muži oblékali dva dlouhé kabáty a na vydrovku ještě černý kastorový klobouk s plochým dýnkem, černou krepou a černými hedvábnými pentlemi, kterými se klobouk přivazoval pod bradu. Mužský plzeňský kroj je poměrně střídmy³⁸.

Že šaty dělají člověka, se ví už od pradávna. Nejsou ale šaty jako šaty. Výjimečná situace vyžadovala sváteční oděv. Oděv se lišil u lidí žijících na venkově a ve městě, také

³⁶ ГОРОЖАНИНА, С.В. а Л.М. ЗАЙЦЕВА. *Русский народный свадебный костюм*. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://bibliotekar.ru/rusSvadba/30.htm>

³⁷ JANEČKOVÁ, Patricia. *Svatba*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2583-3. s. 115

³⁸ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina: *Lidové kroje z České republiky*. Praha: NLN, 2001, s. 18

majetkovými poměry rodiny nevěsty a ženicha. Na každou příležitost lidé oblékali šaty jiné. Především barva oděvu hrála důležitou roli. Jinak tomu nebylo ani při slavnostní události, jakou je svatba.

Dnes se oblek ženicha podřizuje výběru šatů nevěsty. Ženich dostává darem od nevěsty ponožky, kapesníček a košili. Ke svatebnímu oblečení ženicha patří např. žaket, smoking, frak, jednořadý nebo dvouřadý oblek.

2 Svatba a její průběh

Svatba (*свадьба*) náležela v období raného novověku k nejvýznamnějším životním okamžikům člověka a byla mezníkem mezi základními životními etapami – dobou, již člověk prožíval jako svobodný a dobou, kdy se zařadil mezi vdané a ženaté jedince se všemi výhodami a povinnostmi, které k tomu patřily.³⁹

V podstatě jde o takový rituál, kde hrají pověřivost a různé zvyky velmi důležitou roli. V dávných dobách k uzavření sňatku nebylo potřeba lásky a ani samotného souhlasu novomanželů. Tradice se samozřejmě v každém kraji a v každé zemi odlišují, ale jsou dodržovány a ctěny, i když postupem času se z některých zvyklostí, především dobou, ve které žijeme, upouští. Nejen doba, ale i stěhování lidí z vesnic do větších měst hrají také důležitou roli.

Dnes se hlavně v Rusku mnoho mladých párů vrací k tradicím a zařizují si svatby jako v dávných dobách se všemi zvyky k tomu patřícími.

Nehledě na to, z jaké vrstvy pár pocházel, trvaly dříve svatby i několik dní. Délka veselí záležela jen na postavení a bohatství páru. Konalo se slavnostní předání nevěsty ženichovi, nevěstino loučení s rodiči, následovaly církevní obřady, hodování a společný vstup do domu ženicha. Hojně se svatby konaly v době masopustu, a to zejména v úterý nebo neděli.⁴⁰

Na rozdíl od svatby české, kterou známe z dnešních dob, v Rusku svatba trvala a trvá dva dny až týden.

³⁹ HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1. s. 47

⁴⁰ HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1. s. 124

2.1 Ruská svatba

Ruskou svatbu můžeme rozdělit do tří etap:

1. etapa je předsvatební, patří sem námluvy (*сватовство, смотрины, рукобитье, девичник*);
2. etapa je svatební den (*свадебный поезд, венчание, свадебный стол, брачная ночь*);
3. etapa je etapou po svatbě (*обряды первого дня, гостьба*).⁴¹

V Rusku první ze všech vstávala nevěsta a už od brzkých ranních hodin naříkala a prosila rodiče o požehnání. Zároveň jim děkovala za vychování a lásku, kterou jí dali.

Matka dceři naposledy zaplétala jako svobodné dívce vlasy do jednoho copu. V některých krajích Ruska cop nevěstě zaplétaly její přítelkyně. Hlavním úkolem kamarádek však bylo nevěstu vystrojit do svátečních šatů, které měla při svatebním obřadu (*венчание*). Otec chodíval osobně zvát všechny příbuzné na svatbu osobně. Příbuzní nevěsty od rána připravovali pohoštění pro návštěvy. Také přinášeli různé pirohy a chléb zvaný karavaj (viz dále pasáže věnované ruské hostině), pomáhali připravovat místnost před příchodem hostů. Byla-li už nevěsta ustrojená ke svatbě a připravená k přijetí návštěvy, začaly její přítelkyně připravovat věno. Než se truhla uzavřela, nevěstina matka do ní naházela pár drobných mincí, aby byla její dcera bohatá nevěsta. Poté truhlu uzamkla a klíček předala nevěstě. Nevěsta čekala už jen na svatební vůz, ve kterém přijede ženich a jeho příbuzní a společně pak odjížděli na svatební obřad. Při očekávání ženicha příbuzní nevěsty hostili její přítelkyně a sama nevěsta připravovala pro kamarádky stuhy, které jim poté rozdala. Stuhly symbolizovaly oddělení nevěsty od kamarádek a přechod do nového života po boku manžela.

Svatba začínala příjezdem ženicha s příbuznými do domu nevěsty. Společně přijížděl ženich i jeho družina. Většinou jejich příjezd oznamoval družba, který také předal dary od ženicha rodičům nevěsty. Nevěstina matka návštěvu vítala vínem a pivem, poté hosté vcházeli do domu. Bývalo zvykem, že nevěstu přiváděl z komory bratr, později se této role ujímal otec nevěsty. Někde sám ženich nevěstu silou vytahoval z komory a usazoval ji ke stolu. Jinde

⁴¹ Русская свадьба: *Символика русской свадьбы*. [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.ethnomuseum.ru/section69/107/3062/5059.htm>

přiváděli z úkrytu jinou, značně nevzhledně oblečenou dívku. Až když družba vyjádřil nesouhlas, přivedli pravou nevěstu. Následovala spousta úkolů pro ženicha, kterými se musel vykoupit. V některých krajích dosahoval počet výkupů 8 až 10⁴². Když se ženich řádně vykoupil, následovala menší hostina. Při podávání pohoštění svatebčanům mladý pár před odjezdem do kostela a svatebním obřadem (*венчание*) nic nejedl. Na svatební obřad (*венчание*) jezdili ženich i nevěsta odděleně. Nevěště zakrývali obličej závojem, který musela mít až do příjezdu do kostela. Zajímavostí je, že v ženichově družině, při svatbě samotné, nesměl být žádný svobodný muž. Vrstevníci ženicha měli na nevěstu, podle rodového zřízení, stejné právo jako ženich, možná proto měla nevěsta zakrytou tvář, aby ji ženich před svými vrstevníky uchránil. Ve svatebním dni se žádný ze svobodných přátel ženicha neúčastnil zvyků, které přímo souvisely s převozem nevěsty do ženichova domu. Přítelkyně nevěsty takto omezovány nebyly. Ty mohly svatební vůz doprovázet až do kostela.

2.1.1 Svatební obřad (*венчание*)

Po *děvičnike* a *malčišnike* následoval vrchol celé svatby, svatební obřad (*венчание*). Probíhal ráno nebo přes den po bohoslužbě. Zvykem bylo zametat cestu nevěště a ženichovi až před pravoslavný kostel. Při církevním sňatku si ženich s nevěstou vyměnili svatební prsteny za doprovodu motlíteb a blahorečení. Zároveň se novomanželům pokládaly na hlavu věnce, takzvaně je korunovali. Po korunovaci se novomanželský pár měl napít z jedné číše vína, poté je vodili okolo analogionu⁴³.

Do kostela jezdili odděleně, kočáry, které byly zdobené zvonky a červenými stuhami. Ženich vždy přijížděl před nevěstou a čekal na ni před oltářem, proto se také nemohlo stát, že by nevěstu nechal čekat před oltářem nebo na svatbu nepřišel. Po obřadu odjížděli novomanželé už společně do domu ženicha. Cestou na ně mohlo čekat i několik nástrah, mezi které patřila například brána - (vznikala tak, že svazovali několik šátků a tak bránili průjezdu novomanželům). Dožadovali se vodky, svatebního pečiva i peněz. Během cesty mohli takových „bran“ potkat i několik. Doma už na novomanžele čekali rodiče, kteří je vítali chlebem a solí. Tradice církevního sňatku se od nynějšího příliš neodlišují.

⁴² ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0. s. 82

⁴³ Z řeckého originálu analogion se v ruštině ustálil výraz „analoj“ (*аналой*) nebo „analogij“ (*аналогий*). Jedná se o vysokou stoličku se zkosenou horní stranou, na kterou se v pravoslavném chrámu pokládají knihy nebo ikony při liturgii. In: КОСКИНА, В. Н. *Русская свадьба*. 1. vyd. Владимир: Калейдоскоп, 1997. ISBN 5-88636-030-1. s. 127

Tradice věnečku na hlavě nejenom ženy, ale také muže se podobá tradici v Čechách.

Oproti ženám vdaným, měly české svobodné dívky tu čest nosit vínek na rozpuštěných či svázaných vlasech. Na věnečku, jenž se připevňoval neprovdaným dívkám do vlasů, byly květy živé, z papíru nebo látky. Jestliže dívka pocházela ze zámožnější rodiny, potom mohl být vínek zhotoven i z perel a drahokamů.⁴⁴ S těmito věnečky se dívky vdávaly a až po svatební noci je odkládaly, tím vstupovaly do řad vdaných žen a vlasy si zahalovaly. Tradice zahalených vlasů má počátky v raném novověku. Kromě šlechticů si ženy vlasy zakrývaly až do 19. století. Nebyla-li nevěsta pannou, věneček nesměla mít. V ruce držela jen slaměný vínek⁴⁵. Věneček měl někdy při obřadu i muž. Pokud byly rodiny budoucích manželů bohaté, měli vínek na hlavě všichni svatebčané.

Podle pravidel ruské pravoslavné církve směli být svědky svatebního obřadu (*венчания*) dva plnoletí muži (výjimečně může být místo jednoho muže žena), vyznávající pravoslaví, kteří dobře znali ženicha a nevěstu. Svědci pouze drží věnce nad hlavami snoubenců, je-li potřeba. Také se zavazují bohu tím, že uzavření sňatku (*венчании*) nebrání žádné překážky a že snoubenci vstupují do svazku manželského dobrovolně a z lásky.

V Rusku, se nedoporučuje oddávat v kostele v následujícím období:⁴⁶

- od neděle před Masopustem do první neděle po Velikonocích;
- během Petrova půstu;
- v průběhu adventu a vánočních svátků;
- krátce před jednodenním půstem, v době jednodenních půstů - (každá středa a pátek).

V Rusku je možné uskutečnit kromě tohoto církevního obřadu také obřad občanský. V porovnání se stejným obřadem v Čechách je církevní obřad v Rusku žádanější variantou. Je pravděpodobné, že na tom má rozhodující podíl ateismus, který v Čechách převládá. Pokud se

⁴⁴ HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1. s. 50

⁴⁵ HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1. s. 51

⁴⁶ Wikipedia. [online]. [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5#.D0.A1.D0.BE.D0.B2.D0.B5.D1.80.D1.88.D0.B8.D1.82.D0.B5.D0.BB.D1.8C_.D0.B1.D1.80.D0.B0.D0.BA.D0.BE.D0.B2.D0.B5.D0.BD.D1.87.D0.B0.D0.BD.D0.B8.D1.8F

ruský pár rozhodne pro občanský obřad, je nutné oznámit to s předstihem na matričním úřadu. V Rusku se takový úřad nazývá ЗАГС (*отделы записей актов гражданского состояния*). Zde pár a svědci podepíší potřebné dokumenty a novomanželé si vzájemně vymění svatební prsteny. Tím se stanou manželé.

Po svatebním obřadu bývá zvykem odebrat se na procházku, která patří k jedné z dalších tradic ruské svatby. V Rusku není zvykem posypávat manžele pšenicí a všeličím ihned po východu z kostela či radnice, jako je tomu u nás. Tento zvyk se odehrává až při příjezdu do domů jejich rodičů. Novomanželé se často fotografují u historických památek, které se nacházejí v daném městě.

Ve velkých městech se v poslední době kroky novomanželů ubírají také ke „stromkům lásky“.

Oblíbenou, zajímavou a poměrně novou tradicí v Rusku je připevnění zámků. Zámek lásky (*Замок любви*), nebo stuhy se upevňují po uzavření sňatku na zábradlí mostů. Jedním ze známých mostů v Moskvě, na který zavěšují novomanželé zámky je Patriaršij most, který vede přes řeku Moskvu. O tomto zvyku se ve své diplomové práci zmiňuje Bc. Kateřina Trhlíková⁴⁷.

Uzamčené zámky a zámečky, symbolizují věrnost a lásku na celý život. Zámky mohou mít vyryta jména nebo datum svatby zamilovaného páru.

Obrázek 5
(<http://lovelock.ru/gallery/v/moscov/1/P2210822.JPG.html>)

Klíček od takto připevněného zámku pár hodí do řeky, aby nemohl nikdo narušit jejich rodinné štěstí. Tradice se nejpravděpodobněji zrodila v Itálii (Firence), kde pár zámky věšel na zábradlí kolem sochy všestranného umělce Benevuta Celliniho. Klíče od zámku vhadzovali do řeky Arno, protékající

⁴⁷ TRHLÍKOVÁ, Bc. Kateřina. *ТУРИСТИЧЕСКИЕ МАРШРУТЫ ВОКРУГ МОСКВЫ: МЕТОДИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА* [online]. Plzeň, 2011 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: https://portal.zcu.cz/wps/myportal!/ut/p/c5/hY7Rb4IwGMT_pO-zFRiPhTpgscVa6oAXgpkxkilk6WD0rx8mvrddPV7u7gc1LL614-Xc2kt_az-hhNpvgIwldMcJ5jqmSGhuVh5_RWRkySu_iROWroMtYhIQD4n0NBHsgJjRf9rvUOK60d3LIGZbb108Fp3TKHIFbKec4MLJ8Lj7OOxNxFjkeq2WTn1f_evznuMTMQSZ9tcTVFAHT9kUQvFgm_tvrX_eQuPbVdYYW6hZd BWRLpvkl5hksaHSbagI-YMzHo9VtlfhasYhnfAXOyBK5A!!/dl3/d3/L0IDU0IKSmdwcGIRb0tVUW9LVVFvS1VRb0tVUmcvWU9VSU FBSUIJSU1NSUNLQ0VBQU1BQ0dJS0FHSU9CSKJKT0JGTkZOT0ZETERMT0RIUEhQT0hBaUVBTUFBQ UEHIS80QzFiOVdfTnIwZ0NVZ3hFbVJDVXdwTWfFcFJT. Diplomová. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Jiřina Svobodová, CSc.

pod mostem. Zámky také připínali ke sloupu lampy na mostu Milvio nedaleko od Říma, kde se lampa pod tíhou zámků v roce 2007 zřítla. Proto vydal starosta zákaz věšení zámků pod pokutou 50 €⁴⁸.

Mezi mosty lásky patří např.:

- *Мостик в Мариинском парке (Киев);*
- *Мост поцелуев (Краснодар);*
- *Тёщин мост (Одесса) a další⁴⁹.*

Novému, v současnosti poměrně oblíbenému rituálu – zámkům lásky, je věnována speciální webová stránka.⁵⁰ Nalézáme zde mnoho fotografií a články týkající se této tradice.

O mostech jako symbolech lásky, se zmiňuje také Moskevský časopis Viva Victoria⁵¹, v článku „*Мосты любви*“. Zajímavé je, že mezi sedm nejromantičtějších mostů byl zařazen i Karlův most v Praze.

Pod tíhou připevněných zámků často docházelo k poškození zábradlí mostů, proto začala správa města zámky od zábradlí odřezávat. To se samozřejmě nelíbilo nejen zamilovaným párům. Proto se hledala alternativa, se kterou by byly spokojeny obě dvě strany. Zpočátku byla jako náhrada navrhována ozdobná mřížka⁵², ale stromky, které byly navrženy později, se zdály zajímavější variantou. První stromek v Moskvě byl umístěn se souhlasem starosty na Lužkovský most v roce 2007. O rok později na stejném mostu přibyly stromy ještě čtyři. Roku 2009, když už na mostě stálo sedm stromů, byly tři z nich přemístěny do stromořadí lásky na „Bolotnoje nábreží“⁵³.

⁴⁸ BBC Russian.com: *Мэр Рима против любовных замков*. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/life/newsid_6410000/6410999.stm

⁴⁹ Мост влюблённых. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%82_%D0%B2%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BB%D1%91%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D1%85

⁵⁰ Замок Любви: Место, где замки рассказывают свои истории. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://lovelock.ru/>

⁵¹ Viva Victoria!: *Мосты любви*. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://wictoria.ru/post/649/bridge-love>

⁵² Российская газета Общество: Древо желания. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.rg.ru/2007/05/14/a155962.html>

⁵³ Свадебный Бум: Замок любви и счастья на мосту. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://svadbabum.ru/zamki_schastya

Stromy dosahují výšky bezmála dvou metrů⁵⁴ a jejich váha se pohybuje okolo jedné až tří tun⁵⁵. Nyní Lužkův most čítá sedm stromů a 15 stromů se nachází v jeho blízkosti na nábřeží (Болотная набережная).

Obrázek 6 Karavaj
(<http://nevestam.com.ua/category/svadebnye-aksessuary/svadebnye-torty-i-karavai>)

Po procházce přijíždějí novomanželé na hostinu. Pokud se hostina koná v domě ženicha, nejprve zamíří do domu nevěsty, kde je podle tradice pro ženicha a nevěstu připravený bochník chleba zvaný karavaj (viz obr. č. 6). Oba z chleba musí kousek ochutnat. Ten, kdo ukousne větší kousek, bude podle pověry pánem domu.

Ať už hostina probíhá v domě ženicha, nevěsty či v restauraci, teprve tady začíná ta pravá zábava. Každá svatba má svého organizátora. Dříve se tento organizátor nazýval *тысяцкий*. Slovo se používalo ve třech významech, z nichž první dva významy uvádí výkladový slovník Ožegova. Výraz *тысяцкий* je nejčastěji považován za historický a používá-li se jako součást svatebního rituálu, potom bývá charakterizován jako archaický. Slovníkové heslo dialektologického slovníku (viz odkaz č. 56) však řadí lexém k místním, dialektním výrazům. Slovo *тысяцкий* je známo ve významu:

1. Staršina volený rolníky.
2. Vojevůdce ve starém Rusku.
3. Hlavní organizátor venkovského svatebního obřadu⁵⁶.

Hlavní organizátor svatebního obřadu se nyní v Rusku nazývá *тамада*. Měl by to být člověk veselý, společenský, který se stará o celý průběh svatby. Plní úlohu moderátora nejen během svatebního dne, ale i následující den. „Тамада“ by měl umět splnit každé přání

⁵⁴ Неизвестная Россия: Дерево любви. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: Свадебный Бум: Замок любви и счастья на мосту. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://svadbabum.ru/zamki_schastya

⁵⁵ На Лушковом мосту "сажали" новые деревья счастья и любви. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.tvc.ru/AllNews.aspx/images/images/files/banners/RSS/AllNews.aspx?id=d0ad9293-2755-4ebe-949f-bea894cf00b3&date=21.04.2011>

⁵⁶ Словарь говоров старообрядцев (семейских) Забайкалья / Под ред. Т.Б. Юмсуновой. Новосибирск: Изд-во СО РАН, 1999. 540 с.,s.481.

novomanželů. Na něm je, aby svatebčany bavil a vyzýval je k hrám a přípitkům. Pokud je „tamada“ špatným bavičem, může na tom ztroskotat celá svatba.

V průběhu svatebního hostiny a svatebního veselí probíhá řada zajímavých a zábavných her. Z nepřeberného množství můžeme některé najít například na webových stránkách: <http://www.cvadbu.ru/konk.html>; <http://www.osvadbe.ru/konkurs.html>; <http://tostovka.ru/svadkon.html>, aj.

Předávání dárků novomanželům je veřejné, řídí a moderuje je také tamada. Když byly dárky předány, svatebčanům je nalit přípitek. Při pozvednutí skleničky je možné na ruské svatbě slyšet zvolání „*горько*“. Výraz je utvořený od přídavného jména *горький* a znamená v překladu do češtiny hořký. Význam tohoto slovo bývá vykládán různě. Říká se, že vodka nebo jídlo by mohlo být chutnější, proto je dobré si je osladit manželským polibkem. Zpravidla ale bývá zvolání *горько* myšleno jako výzva k polibku, kterým si novomanželé mají osladit život. Protože slovo *горько* zní často během svatebního veselí, znamená to, že by si manželé měli co nejčastěji oslazovat běžný a někdy i hořký život polibkem. Pro ruskou svatbu je typické nepřeberné množství různých přípitků. Přípitek - тост, je vždy připíjen **za** někoho nebo za něco (поднимать тост за кого /за что), oproti vazbě v češtině, kdy připíjíme **na** někoho nebo na něco.

Svatební veselí končí obvykle pozdě v noci, někdy až ráno. Druhý den svatby se svatebčané sejdou znovu na tzv. *пoxмелье*. Mimo jiné se podává silná polévka – kuřecí vývar s nudlemi.

Svatebčané se převlékají do všelijakých masek, chodí po vesnici či městě a prosí o peníze, či jiné věci pro novomanžele.

Nejnovějším trendem ruských snoubenců je, že po uzavření manželství na matrice (v ruštině ЗАГС, tj. Запись актов гражданского состояния), pozvou rodiče a svědky na oběd a za našetřené peníze nebo za peníze, které obdrží darem, jedou na dovolenou svých snů.

2.2 Česká svatba

Sňatek v Čechách rozdělujeme taktéž na občanský a církevní. Novodobá svatba probíhá následovně. Nevěsta i ženich ve svých domech přijímají svatebčany. Dříve, než

rodiče nevěsty dají svou dceru ženichovi, měl by si ji zasloužit. Mají pro něj připraveno několik úkolů. Jejich splněním má ženich prokázat své schopnosti a také že nevěstu dobře zná. Po splnění všech úkolů předává ženich nevěstě svatební kytici. Ještě než se všichni vydají na svatební obřad, zdobí se vozy. Oproti výzdobě ruských vozů, je zkrášlení svatebních vozů v Čechách decentnější. Každý, kdo je zván na svatbu, je ozdoben malou snítkou myrty. V Rusku není pořadí v koloně aut nijak vymezeno. U nás je dané pořadí vozů, které míří na obřad. V prvním autě sedí ženichova matka společně s ženichem a svědkem nebo družičkou. Za nimi jede ženichův otec s matkou nevěsty. Následují vozy s prarodiči, příbuznými, přáteli a dalšími známými, kteří jsou pozváni na svatbu. Poslední místo v koloně aut náleží nevěstě a jejímu otci, ve stejném voze sedí i nevěstin svědek. Nevěsta vždy sedí na zadním sedadle za spolujezdcem. Stejně tak, jako tomu bylo v dávných dobách v Rusku, tak i v Čechách kamarádi a známí napínají přes cestu na obřad provazy a dožadují se výkupu. Na provazech mohou být připevněny krajky, dětské hračky nebo dudlíky.

Průběh svatebního obřadu má také svůj pořádek. Začíná příchodem do obřadní síně, do které vcházejí jako první ženich se svou matkou. Za nimi jde ženichův otec společně s jeho nastávající tchýní. Nemá-li nevěsta či ženich jednoho z rodičů, nahradí je jejich svědci. Za nimi se řadí družičky, prarodiče, přátelé, známí. Vždy by měla jít žena s mužem, jeden z nich je nevěstin příbuzný a druhý příbuzný či přítel ženicha. Jako poslední přichází nevěsta s otcem, který ji před oltářem či obřadním stolem předává ženichovi. Nevěsta vždy zaujímá místo po pravé straně a za ní stojí její svědek a rodina. Ženich stojí po levici nevěsty s obdobným pořadím svatebčanů. Právoplatně uzavřené manželství se stvrzuje odpovědí ANO na otázku položenou oddávajícím. Poté si novomanželé předají prstýnky. První navléká prstýnek ženich nevěstě a naopak. V obou dvou případech na prsteníček levé ruky. Obřad končí prvním polibkem nevěsty a ženicha a podepsáním dokumentu o uzavření manželství. Tento dokument jako první podepisuje ženich, poté vdaná paní, svědci, oddávající a matrikářka. Všichni zvaní hosté a přítomní se následně ubírají ke gratulaci novomanželům. Jako první má gratulace přijímat nevěsta a až poté její manžel.

Z kostela nebo radnice novomanželé vycházejí jako první, následují je jejich svědci, ženichova matka a otec nevěsty. Otec ženicha s matkou nevěsty jdou hned za nimi. Dále odcházejí všichni v libovolném pořadí. Po obřadu je zvyklostí pořizovat první společné fotografie manželů. Poté se všichni odeberou ke svatební hostině.

2.3 Hostina

Rusové věřili, že vepřové maso přinese novomanželům blahobyt a bohatství, a proto nesmělo na stole chybět. Zajímavostí je, že co se týče nápojů, tak pivo se smělo pít až od druhého svatebního dne veselí. Šampaňské je zvykem při svatebních hostinách v Rusku nalévat na první přípitek v době, kdy si nevěsta převlékne šaty a sundá závoj, (symbol přerodu nevěsty v ženu), tomu tak bývá až o půlnoci. Potom nalévají dle libosti víno, vodku či koňak.⁵⁷

2.3.1 Ruská hostina

V Rusku se na svatební stůl často nosívávala slepice. Sami novomanželé při svatební hostině nic nejedli a jen obsluhovali hosty. Nejedla a ani nepila ve většině z případů jen nevěsta. Tím, že přešla do nového rodu, byla považována za „mrtvou“, a tudíž nemohla jíst společně s živými. Velmi často servírovaným pokrmem byla buchta nazývaná *курник*. Uvnitř byly vejce, houby, kroupy, řepa, kuřecí maso, pohanková nebo pšeničná kaše, která byla později nahrazena rýží, vyskládané do pater. Z těsta na vrchu buchty byla slepičí hlava či jiná ozdoba. Někdy se „kurnik“ pekl z různých druhů těst, např. z těsta máslového a také z těsta listového. V Čechách neexistuje ve svatebním menu pouze jedno jídlo, které by se podávalo nebo bylo typické pouze pro svatbu. Stejně je tomu tak i v Rusku. Na svatebním stole však nesměl chybět zdobený chléb, tzv. *свадебный каравай*. Tato tradice se zachovala z dřívějšíka. Zdobný chléb měl symbolizovat slunce, které předpovídá novomanželům šťastný život. Chleba byl ozdobený větvíčkami nebo plody rostlin. Větvíčky plodících rostlin byly symbolem početí dítěte, hrozen kaliny byl symbolem vzájemné lásky partnerů, klas pšenice byl naopak symbolem blahobytu. Dnes se „karavaj“ také zdobí, ale jen větvíčkami, pletenci, lístky či květy, které jsou vyrobeny z těsta a poté se připevňují na bochník. Tradičně ozdobený chleba přinášejí novomanželům jejich matky. Po převzetí bochníku zvou novomanželé všechny přítomné na hostinu.

Dalším tradičním pokrmem bývala *кулебяка*. První „kulebjaky“ se objevovaly už v 17. století. Jde o kynuté těsto, nejčastěji plněné zelím, pohankovou kaší, vařenými vejci, rybou, cibulí, houbami. Koláč byl rozdělen do více vrstev, takže v každé vrstvě byla jiná

⁵⁷ Svadba.net.ru: *Как организовать свадебный банкет*. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://svadba.net.ru/publication/publication-7.php>

náplň. Vršek koláče také zdobili. Tento pokrm byl velmi náročný na přípravu. Tomuto jídlu se podobají tzv. *pacmezau*. Jednalo se opět o plněnou buchtu z kynutého těsta. Náplní byla nejčastěji ryba, rýže, vajíčko natvrdo, maso, cibulka. Na vrchu byl malý otvor, tvarově se podobal oku. Otvorem se po upečení nalévalo rozehřáté máslo nebo bujón z masa či ryby, do kterého se přidávala nasekaná petrželová nať. Otvor přikrývali kouskem ryby a zdobili játry z mníka - sladkovodní ryby. Na svatební hostinu se připravovaly dvě takové buchty. Jednu připravovala rodina nevěsty a zdobila jí kvítky, což symbolizovalo krásu ženy a nevinnost. Druhou buchtu přinášela na hostinu ženichova rodina. Soudržnost rodiny symbolicky představovaly postavy, zobrazené na buchtě.

Novodobá ruská hostina začíná zpravidla podáním studeného předkrmu, následují jídla z ryby a mořské speciality (ústřice, slávky, humr, chobotnice, krabi), poté servírují salátové variace, především s masem. Podávají se rovněž sýrové a vaječné speciality. Teplých jídel může být i několik. Jako dezert se podává svatební dort. Svatební dort by měl být tou správnou tečkou za svatebním menu, měl by nejen chuťově, ale i barevně ladit s šaty nevěsty. Podává-li se dezert, na stole už by neměla být ostatní jídla.

Pro zajímavost uvádím nabídku svatebních pokrmů, které nabízí v restauraci «Новогорский Дворик»⁵⁸:

- slepice nadívaná jablky nebo švestkami;
- opékané selátko;
- pečený králík na zelenině;
- gratinovaný pstruh a mnoho dalších jídel.

2.3.2 Česká hostina

Ještě, než došlo na samotnou hostinu, malé pohoštění dostávali svatebčané už před samotným obřadem, a to při příjezdu do nevěstina, či ženichova domu. Také po obřadu je vítáno malé občerstvení, především pro svatebčany, kteří nejsou zváni na oběd.

Hostina nebyla jen záležitostí dvou novomanželů a jejich rodin, ale mnohdy se účastnila celá vesnice. Finančně bylo pohoštění velmi nákladné, proto na hostinu přispívali

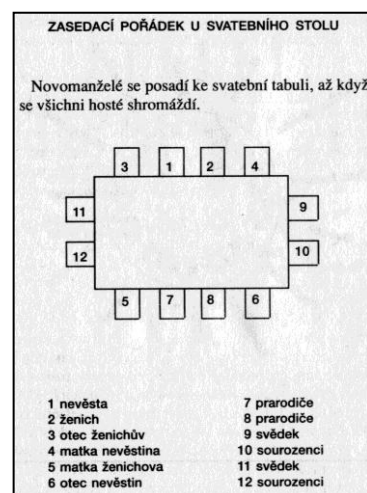
⁵⁸ Ресторан Новогорский дворик: Свадебное меню или чем угощать на свадьбе?. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.restoran4ik.ru/uslugi/svadb/svadebnoe-menu.html>

všichni pozvaní. Příspěvkem mohly být nejen peníze, ale také suroviny.⁵⁹ Podobné tvrzení nalézáme i v jiných publikacích (Vykoukal, 1893: 21).

Vhodný výběr menu a také uspořádání stolů a zasedací pořádek při hostině hrál a dodnes hraje důležitou roli ve svatební tradici.

Zapátráme-li do historie, zjistíme, že dříve nevěsta seděla na dvou sbíhajících se lavicích, přesněji na koncích obou lavic, u stolu, který byl v pravém rohu místnosti. To mělo symbolizovat, že nevěsta patří nejen své rodině, ale už i rodině nynějšího manžela. Vedle nevěsty seděla po pravé straně starší družička, která ji po celou dobu hostiny obsluhovala a po straně levé družička mladší. Zajímavostí je, že v některých krajích ženich nesměl sedět u nevěstina stolu, ale dokonce nemohl být ani v místnosti, ve které se hodovalo. V Rusku hrál zasedací pořádek také důležitou roli.

Dnes se ve většině případů staví stoly do písmene I, T, U, V a podobně. Čelo svatebního stolu je vyhrazeno novomanželům. Nevěsta vždy usedá po pravici ženicha. Po nevěstině pravici sedí ženichův otec a po ženichově levici zase matka nevěsty. Vedle rodičů usedají svědci novomanželů, vedle svědků sourozenci, poté prarodiče a dále ostatní přátelé a svatebčané. Existuje i možnost, kdy místa rodičů novomanželů nahradí jejich svědci. V tomto případě je zasedací pořádek až na výměnu svědků a rodičů stejný.⁶⁰

Obrázek 7 Zasedací pořádek
(ABC Svatby - I. Bognerová-Baderová)

Na stole by neměly chybět kartičky se jmény pozvaných strážníků, aby se předešlo zmatku. Menu, které je také důležitou součástí svatební tabule, sloužící pro informaci o pořadí a sestavení jídelníčku, se hostům pokládá na talířek, v podobě smotaného ozdobného papíru převázaného stuhou v barvě výzdoby hostiny.

⁵⁹ HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1. s. 124

⁶⁰ BOGNEROVÁ - BADEROVÁ, Isabella. *ABC Svatby: Jak na to*. Wien: Perlen Reihe, 1991. ISBN 80-237-2424-X, s. 103

Ve středověku mělo jídlo, které podávali na svatební hostině i určitou symboliku. Symbolem plodnosti bývala slepice, jablka či syrná kaše⁶¹, která se nepřipravovala jen při hostině svatební, ale také při jiných významnějších příležitostech.

Nejen syrná, ale i krupičná kaše patřila na středověký svatební stůl u většiny slovanských národů. Zrnka kaše měla symbolizovat přání, aby v novém manželství bylo dětí stejně jako zrněk v kaši. Obě kaše se přelávaly medem, který symbolizoval moudrost a lásku. Různé typy kaší se při svatbách objevovaly až do konce 19. století jako poslední jídlo na hostině.

Obrázek 8 Syrná kaše
(www.novinky.cz)

Zajímavostí je, že si každý na hostinu nosil svůj nůž. Od hostitelů dostávali pouze dřevěnou lžici, kterou se dala jíst kaše, zelí, polévka i omáčka.

Skladba jídelníčku se lišila movitostí novomanželů a také bylo v každém kraji jiné. U těch movitější se poráželi volí, jalovice, prasata a zabíjela se drobná domácí zvířata zejména drůbež. Ti, co peněz moc neměli, podávali na stoly drobná domácí zvířata. V 19. století začínali hostinu zelím se škvarky, sýry, leckdy bývala na stole i klobása. Pokračovali dršťkovou polévkou nebo hovězí, ale obě byly s nudlemi. Polévka bývala i slepičí. Po polévce na řadu přišla omáčka. Bývala z povidel, bílá s natvrdo vařenými vejci, křenová, či kyselá. Jinde zas měli jako hlavní chod vařené slepičí maso s bramborem nebo vepřové maso se zelím. Na konci hostiny byla předkládána krupice s máslem a nastrohaným perníkem. Sladili cukrem nebo medem. Později krupici nahradila rýže. Jako sladké pečivo nechyběly vdolky, koláče, koblihy. Koláče se pekly obrovské s dírou uprostřed, po hostině si každý ze svatebčanů odnesl kousek domů jako výslužku. V chudších rodinách na stolech nebylo příliš pokrmů s masem. Hostinu začínali pohankovou kaší nebo slepičí polévkou s nudlemi.

V zimě to pak byla polévka uzená. Slepici maso s vařenými švestkami následovalo ihned po polévce, avšak pouze v letních měsících. V období zimy místo slepice podávali uzené maso se zelím. Na stole nechyběla také zapečená rýže s jablky či švestkami nebo kaše z prosa. Bohužel si nemohli dovolit péct pečivo z mouky a tak místo ní používali šrot.

⁶¹ Novinky.cz: *Kterak se kvasilo na hradech středověku*. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/zdravi/187953-kterak-se-kvasilo-na-hradech-stredoveku.html>

Než svatebčané usednou k samotnému obědu, všichni si připijí aperitivem, zahájí slavnostní menu, které je hostům servírováno. Začíná se předkrmem, což většinou bývá šunková rolka plněná křenovým krémem nebo plněná broskvemi a další varianty. Pokračuje se polévkou, ve většině z případů se jedná o hovězí či kuřecí vývar s játrovými knedlíčky. Stejně tak tomu bylo při sestavování svatebního menu i dříve. Pokud uvařili polévku z hovězího masa, mohli poté maso použít k přípravě hlavního jídla, které se velmi podobalo současnému hlavnímu svatebnímu chodu svíčkové na smetaně. Jednalo se o variace omáček: smetanová, koprová nebo křenová, právě s již v polévce použitým hovězím masem, podáváno s bramborem či knedlíkem⁶².

Česká klasika v podobě svíčkové na smetaně s houskovým knedlíkem není podmínkou. V zájmu novomanželů je, aby byli svatebčané spokojeni a tak bývá zvykem, že při sestavování svatebního menu zvolí více variant pro hlavní chod. Další variantou hlavního chodu může být kuřecí či vepřové maso v trojobalu, jako přílohu volí pečené, či jinak upravené brambory. Na závěr hostiny zbývá už jen krájení svatebního dortu, který může bez obav nahradit dezert. Svatební dort krájí novomanželé společně. První kousek ukrojený z dortu dává ženich nevěstě. Druhý ona jemu, poté jeho matce a matce své. Následuje předání dortu ženichovu otci a v neposlední řadě i svému otci. Postupně se dort rozdává všem na svatbě zúčastněným.

Svatební hostinu by podle tradice měli hradit rodiče nevěsty, ale zajisté záleží na domluvě rodin. Svatba patřila a patří k finančně náročnému rituálu, a proto se délka trvání svatby odvíjí od hmotné zajištěnosti rodin snoubenců. Nepochybně patří k významným událostem našeho života. Žena odchází ze své rodiny, opouští svobodný život a vstupuje do rodiny manžela. Pár může uskutečnit svatební obřad církevní nebo občanský. V Rusku je v značné převaze vybírán církevní obřad. Svatební obřad je opět opředen mnoha zvyky, od kterých se neopustilo do dnešních dob. I po obřadu jsou dodržovány zvyky, které mají novomanželům zajistit šťastný a spokojený společný život. Že láska prochází žaludkem, nám potvrzuje svatební hostina, která následuje po obřadu. Pokrmy podávané na svatbách se odvíjí od možností hostitelů, ale i když rodina neoplývá bohatstvím, na hostině nešetří. Často byla

⁶² *Gourmets.cz: Svatební menu - hlavní jídlo I.* [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.gourmets.cz/clanky/recepty/1887/svatebni-menu---hlavni-jidlo-i-.html>

svatba hodnocena hosty na základě toho, jaká byla hostina. První den po svatbě někde oslava nového manželství trvá, jinde si novomanželé užívají prvního společného dne po svatbě.

2.4 Pověry

Celý svatební rituál je doprovázený zvyky, které jsou dodržovány také na základě pověr. I když má každá země pověry jiné, mnohé z nich jsou si podobné. Pověry jsou, i když si to leckdy neuvědomujeme, součástí našeho každodenního života. Pověrami se řídíme zcela automaticky, i přes to, že si někdy neuvědomujeme jejich význam a někdy bývají pověry, které dodržujeme zcela nesmyslné.

Ruské pověry

- Traduje se, že čím více lidí popřeje novomanželům štěstí, tím lepší budou mít společný život.
- Čím více bude střípků z rozbitého hrnku, tím více bude mít pár dětí.
- Pokud se na novomanžele při východu z církve házejí drobné mince, budou mít finančně zajištěnou budoucnost.
- Házejí-li na ně zrnka obilí, budou žít šťastně.
- Pokud se nevěsta při svatbě rozpláče, za celý svůj život už plakat nebude.
- Bude-li mít na krku nevěsta náhrdelník z perel, na svatbě se nerozpláče.
- Říká se, že pokud dá nevěsta zkusit svůj svatební prsten kamarádkám, ukradnou jí ženicha.
- Ženich i nevěsta by při obřadu měli mít v šatech a v košili zapíchnutý špendlík, proti uhranutí.
- Která z příslušných žen na svatbě chytí květinu, kterou nevěsta hází, ta se vdá jako další.
- Jestliže ženich při svatbě klopýtne, značí to, že si není jistý svým výběrem nevěsty.
- Aby novomanželé neměli bídu, házejí na ně svatebčané, po východu z církve nebo úřadu, pšenici, rýži či drobné mince.
- Pokud si snoubenci jako svědka vyberou svobodného přítele či přítelkyni, budou mít spokojený rodinný život.
- Pokud se ženich s nevěstou při *венчании* podívají jeden druhému do očí, jeden na druhého zanevře nebo jeden druhého zradí.
- Jestliže se při svatebním průvodu rozezní kostelní zvon, přináší to neštěstí.
- Roztrhnou-li se nevěstě při svatbě šaty, její tchýně bude zlá.

- Novomanželé by měli na svatební hostině sedět na jedné lavici, aby byla rodina pospolu, pokud tak neudělají, manželství bude nevydařeným.
- Na svatbě by se nevěsta a ženich neměli nechat fotografovat zvlášť, říká se, že jim potom hrozí rozvod.
- Kamarádky by neměly mýt nádobí, jinak se dostanou s novomanželi do rozepře.
- Při žehnání rodičů, by snoubenci měli stát společně na jednu koberečku (speciální kobereček určený k této ceremonii), aby žili ve společné souladu i s příbuznými.
- Aby mladí nežili v bídě, měli by si do boty vložit zrníčko a minci.
- Jestli si nevěsta od chleba uždíbne více, než ženich, budou žít v bídě.
- Pokud mají novomanželé rádi sladké, narodí se jim holčička.
- Jsou-li sympatičtí, budou mít hezké děti.
- Spadne-li ženichu nebo nevěstě prsten při navlékání na prst, přijde do jejich manželství zrada.
- Pokud nevěsta při hostině něco rozlije, její muž bude opilec.
- Dotkne-li se někdo prstenů novomanželů, brzy bude mít svatbu vlastní.
- Novomanželé by si měli při hostině sednout na kožich, aby byli bohatí.
- Zapínat šperky by nevěstě měla kamarádka, která žije spokojený manželský život, aby nevěsta měla také takové manželství.
- Vejde-li do domu první nevěsta, poté bude vládnout v domě ona. V opačném případě bude v domě vládnout mužská ruka.
- Nevěsta se se svým mužem bude často hádat, ukopne-li si palec.
- Kdo z novomanželů si uždíbne při vítání chlebem a solí větší kousek chleba, ten bude pán domu.
- Čí svíčka při obřadu hoří déle, ten bude také déle žít.

Č e s k é p o v ě r y

- Mají-li zamilovaní něco sobě podobného, vezmou se.
- Pokud je den, ve kterém vstupuje nevěsta do manželství dnem jasným, symbolizuje radost v manželství. Když prší, nevěsta si v manželském životě zapláče. Mohou to však být i slzy radosti. Fouká-li vítr, předpovídá větroplášství. Sníh je předzvěstí bohatství. Bouřka nebo zatažená obloha často přinášejí manželské spory.

- Druhý den po svatbě je řídicím pro budoucnost ženicha v manželském životě.
- Traduje se, že pokud rostou houby, budou novomanželé chudí.
- Dostane-li nevěsta svůj první dar od svobodného člověka, jejím prvním dítětem bude chlapec.
- Pokud při vyřčení souhlasu svítí slunce, považuje se to za dobré znamení.
- Nevěsta by při své svatbě neměla plakat, výjimkou jsou slzy štěstí a dojetí, hrozilo by jí uplakané manželství.
- Jestliže nevěsta spatří ženicha před svatbou dříve než on jí, říká se, že bude mít v manželství navrch.
- Pokud má nevěsta nebo ženich na tváři bradavici, ovdoví. Jestliže mají bradavici oba, zemřou ve stejný den.
- Jestliže se porouchá vůz při cestě na obřad nebo z obřadu, také to nevěstí nic dobrého.
- Druzičky, které byly skoro ve stejném věku nevěsty, byly oblečeny do podobných šatů, které měla nevěsta, aby svatby ochránily před zlými duchy.
- První se vdá ta družička, která bude nejpohotovější a při prvním zvednutí se nevěsty od stolu, se usadí na její místo.
- Dort by měla nevěsta ochutnat pouze jednou, manželství by pak mělo vydržet.
- První zemře ten, který o svatební noci usne jako první.
- Nevěsta, která vykročí z kostela levou nohou, bude žena pod pantoflem.
- Naopak vládu nad domácností bude mít ta nevěsta, která vykročí nohou pravou.
- Když nevěsta pochová dítě, bude manželství plodné.
- Pokud manželský pár zahlédne cestou z obřadu lejno nebo do něj dokonce někdo z dvojice šlápne, přinese jim to štěstí.
- Schovají-li si snoubenci do boty mince, měli by oplývat bohatstvím.
- Těm, kdo si přejí nekonečnou lásku, by v botě neměl chybět jetel.
- Před tím, než nevěsta opustí dům, by si měla namočit střevíčky ve vodě a stejnou vodou umokřit práh. Dříve než práh oschne, se prý domluví svatba nová.
- Do nového domu a na hostinu by měl ženich nevěstu přenášet přes práh. Nevěsta by se prahu správně neměla dotknout, to by totiž údajně přilákalo zlé duchy, kteří by zmařili vyhlídky na spokojený život.

- Stejně tak, by měl družba přenést družičky, aby novomanželům nezanesly do domu smůlu.
- Hoří-li svíčka při svatebním obřadu více na ženichově straně, bude žít déle, než nevěsta.
- Kdo první přiklekne k oltáři, bude toho druhého poslouchat.
- O financích bude rozhodovat ten, kdo něco jako první po obřadu koupí.
- Traduje se, že koho metlou či koštětem podmetou, ten se neožení a nevdá.
- Kočár by neměl být tažen bílými koni, nenese to štěstí do rodiny.
- Do roka se vdá ta družička, které se kousek svatebního dortu převrhne na talířku nebo bude naopak 7 let sama.

Porovnáním ruských a českých tradic jsme došli k závěru, že **některé pověry se shodují** (*kteřá z dam chytí nevěstinu kytici, brzy se vdá*), ve shodě jsou také pověry týkající se házení předmětů na novomanžele. Házené předměty jsou symbolické (*drobné mince mají přinést do manželství bohatství*). Přenášení nevěsty přes práh domu se také dodržuje v obou zemích. Novomanželé se tak chtějí uchránit před proniknutím zlých duchů do jejich domu. I přes to, že se zkoumané pověry v některých případech shodují, existují i takové, které **jsou si protikladem**. Obě srovnávané pověry se týkají pláče (v Rusku pověra slibuje, že pokud se nevěsta během svatebního obřadu rozpláče, již nikdy v manželství plakat nebude, naopak v Čechách pověra předzvěstuje, že pokud nevěsta při obřadu bude plakat, čeká jí uplakané manželství). K mnohým z pověr nelze najít párovou dvojici ke srovnání, protože každá kultura přináší jiné bohatství a každá země má jiné tradice, od kterých se právě pověry odvíjejí.

Zajímavostí se jeví, že např. rozbití střepe symbolizuje dobré znamení, i přes to, že se jedná o ne zrovna příjemnou věc. Bílá barva je zejména ve svatebních tradicích barvou čistoty a nevinnosti a proto je velmi žádanou, ale co se týče pověry, která se traduje v Čechách, tak bílá barva koní, kteří táhnou kočár, nepřináší štěstí.

2.5 Charakteristika slovní zásoby

Slovní zásoba ve zkoumaném tématickém okruhu svatba a svatební tradice je velmi bohatá z hlediska sémantického a zároveň různorodá jak z hlediska původu, tak i z hlediska stylistického. Lze ji rozdělit do dvou částí. Studium a zkoumáním slovníkových hesel zjišťujeme, že převládají lexémy slovanského původu, vyskytují se rovněž výrazy přejaté z cizích nejčastěji neslovanských jazyků.

Výrazy slovanského původu mohou mít charakter všeslovanský. K nim patří takové lexémy, které se vyskytují ve všech nebo více slovanských jazycích. Ve zkoumané oblasti svatebních tradic k všeslovanským výrazům lze zařadit např. slova **отец, мать, сын, дочь, брат, сестра, дети, невеста** (nevěsta), **жених** (ženich), **свадьба** (svatba), **сват** (svatební host, původně příbuzný).

K uvedeným lexémům existují slova příbuzná, např. k výrazu **сват**: сваха, сватать, сватовство, свататься; **жених**: жениться, жениховский, женишок atd.

Na základě zkoumání významu a výběrově etymologie uvedených výrazů se podrobněji zmíníme o některých z nich:

- **NEVĚSTA** rusky **невеста** - všeslovanské slovo, vyskytující se ve všech slovanských jazycích. Existují dva názory na pravděpodobné utvoření slova.

1. Prastará složenina - *nevě* - (nově) a (*vъ*)*sta* - (vdaná); tedy „nově přivdaná“
2. Příbuzné ke slovu *znáti* – žena v rodině dosud „neznámá“ z *ne-věd-ta*⁶³

V ruštině **невеста** (невестка), v ukrajinštině **невіста**, ve staroslov. **невѣста**, v bulharštině **невяста** (význam: „невеста, молодая женщина“), v srbochorvatštině **невієста** („невеста, невестка“), ve slovinštině **nevěsta** – stejný význam jako české *nevěsta*, ve slovenštině *nevesta*, v polštině *niewiasta* („žena- женщина“) aj. Shodně s výše citovaným autorem uvádí M. Fasmer⁶⁴ jako nejpravděpodobnější původ slova *невеста* adjektivum „неизвестная“ (neznámá), ke slovu „невестка“ - taktéž „новая“ (nová), zmiňuje rovněž

⁶³ HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého: se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 334

⁶⁴ FASMER, M. *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*. díl III, Moskva 1987, s.54

určité příbuzenství se slovem znáti (tedy žena neznámá v nové rodině). Další možnosti původu slova Fasmer vyvrací a odmítá.

- **Невѣстка** – do češtiny se výraz překládá jako snacha, či švagrová (Kopecký, 1978: 525). Podle výkladového slovníku S. I. Ožegova je невестка - жена брата или жена сына, а также замужня женщина по отношению к братьям и сестрам её мужа (и их жёнам и мужьям) (Ožegov, 2010: 373).
- **СВАТБА** (v ruštině свадьба) - výraz všeslovanského původu. Pochází od slova *svat* – (svatební host, původně příbuzný), souvisí se slovem *sviŭj*⁶⁵. V češtině je význam slova **svat** vysvětlován jako dohazovač, námluvčí, družba, starosvat (nevěsty) – jedná se o předrevoluční výraz; dále jako otec, tatínek (otec zetě/snachy) – nářeční výraz (o příbuzných). V ruštině je slovo свадьба rovněž odvozeno od *сват* (-а m.), další odvozeniny jsou *сватать, сватовство, сваха*. Свадьба, -ы f., gen. pl. – деб, -дбам - v češtině svatba, svatební hostina.

Ke slovu сват a jeho odvozeninám nalézáme ve výkladovém slovníku S. I. Ožegova následující vysvětlení:

- **СВАТ**, -а.м. 1. Человек, который сватает (в 1 знач.) кого-н. кому-н. *Засылатъ сватов*. 2. Отец одного из супругов по отношению к родителям другого супруга (разг.) *Он мне ни сват ни брат* (совершенно чужой, никто, неодобр.). ж. **Сваха**, -и (к 1 знач.) (Ožegov, 2010: 649)
- **СВАТАТЬ**, -аю; несов. кого (что) 1. Предлагать в мужья или (за кого) в жёны. *Ему сватают невесту. За него сватают вдову*. 2. Просить себе (или для кого-н.) в жёны. *Сваты приехали к купцу с. у него дочь. Сватать дочь соседа (у соседа)*. 3. перен. Усиленно рекомендовать (занять какую-н. должность, выступить в качестве кого-н. или использовать в качестве кого-н.). (разг.) *Его сватают к нам в руководители*. сов. **сосватать**, сущ. **сватовство**, -а, ср. (к 1 и 2 знач.) и сватание, -я, ср. (Ožegov, 2010: 649). S. I. Ožegov dále uvádí **свататься к кому и за кого** (*Свататься к дочери соседа /за дочь соседа/*) (Ožegov, 2010: 649).

⁶⁵ HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého: se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 460

S. I. Ožegov dále uvádí **свататься** к кому и за кого (*Свататься к дочери соседа /за дочь соседа/*) (Ožegov, 2010: 649).

Výraz **сватовство**, -а, *n.* je v současné době zastaralý, označuje námluvy; **сватанье**; -нья *n.* je totéž jako *сватовство*, ale jedná se o výraz nespisovný (Ožegov, 2010: 649).

- **СВА́ХА** – 1.viz сват, 2. Женщина, занимающаяся сватаньем, устройством браков. (Ožegov, 2010: 649). V ukrajinštině *сва́ха*, v bulharštině *сва́ха*, v polštině *swaha*, v dolnosrbském jaz. *swaška* „посаженная мать, старшая родственница жениха и невесты“. Сокращенное образование от *свать*, **сватья* (Fasmer, 1987: 570).
- **СВАТЬЯ** – род.мн. (разг.) – Мать одного из супругов по отношению к родителям другого супруга. (Ožegov, 2010: 649)
- **ЖЕНИХ** (v ruštině *жених*) je starý výraz všeslovanského původu, (*ženichъ*)⁶⁶. Pochází od slova *žena*. Ve slovníku S. I. Ožegova nalézáme následující: **жених**. –а, *m.* Мужчина вступающий в брак или намеревающийся жениться. *Смотреть женихом* (перен.: иметь счастливый вид: разг.). Уменьш. **женишок**, прил. **жениховский** (разг.). *Ж. вид* (счастливый, довольный. (Ožegov, 2010: 178). Do češtiny je slovo *жених* překládáno jako *ženich*, nápadník; mladík na ženění (hovor.) (Kopecký, 1978: 244).
- **MANŽELKA, (provdaná) žena - ЖЕНА**, -ы, *f.*, pl. *жёны*; *взять в жёны* - *vzít si za ženu*. Od slova *žena* se odvozuje více příbuzných slov. Např.: **жени́ть**, *женю*, *женишь*, sloveso nedokonavé i dokonavé (*кого на ком*) - *ženit*, *oženit (koho s kým)*; **жени́тый**; -нат, -а (o muži) *на ком*; **жени́тьба**; -ы *f.*, jen sg. – sňatek, *ženitba*; **жени́ться** (*на ком*), *ženiti se*, *oženit se (s kým)*. Jsou známa pořekadla, např. «жениться – переменится». Po svatbě se to změní. - *Без меня меня женили.* (hovor.) *Upekli to beze mne, rozhodli o mně beze mne* (Kopecký, 1978: 244). Další deriváty odvozené od kořenného morfu *жен-* svědčí o jeho značné produktivitě, sr. např. *женолюб* (zast.) – záletník; *женоненавистник* – nepřítel žen, *misogyn*; *женоподобный* – ženský, *zženštilý*; *женоподобный мужчина* – *zženštilý muž*; *женоубийца* – vrah ženy (Kopecký, 1978: 244).

⁶⁶ HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého: se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 522

- **MANŽELSTVÍ** - v ruštině **брак** je ve výkladovém slovníku vysvětlován takto: брак, а, м. 1. Семейные супружеские отношения между мужчиной и женщиной. *Вступить в брак, расторгнуть брак. Церковный, гражданский б., незарегистрированный брак.* 2. Сопровождаемое обрядом бракосочетания христианское таинство вступления в супружество. *Прил. брачный; б. Союз.* (Ožegov, 2006: 58).

Od slova брак se odvozuje složenina **бракосочетание** (книж.) – обряд, церемония вступления в брак. Дворец бракосочетаний (Ožegov, 2006: 58).

Do češtiny se *брак* a *бракосочетание* překládá jako **manželství, sňatek** (kniž.) nebo **oddávky** (Kopecký, 1978: 63).

S výrazem **брак** se v ruštině setkáváme ve spojeních: вступить в брак – vstoupit do manželství; брак по любви – sňatek *n.* manželství z lásky; состоять в браке (*о мужчине*) – být ženat, (*о женщине*) – být provdána (Kopecký, 1978: 63).

Adjektivum **брачный** se kromě významu manželský svazek vztahuje k období páření zvířat - относящийся к периоду размножения, спаривания (*у животных*). *Брачный период, брачное оперение самцов* (Ožegov, 2006: 59). Do češtiny je slovo překládáno jako: 1. manželský, брачный союз – manželský svazek; 2. *zool.* svatební, брачный наряд – svatební šat; брачный полёт – svatební let; брачный период – doba páření (Kopecký, 1978: 64). Odvozené od adjektiva брачный je kompozitum **бракоразводный** – rozvodový, rozlukový (Kopecký, 1978: 63).

Lexém *брак* je považován lingvisty a lexikografy za výraz označující příbuzenský vztah; брак je odvozováno od praslovanského *borkъ⁶⁷. Vyskytuje se rovněž v ukrajinštině a bulharštině. Autorem Etymologického slovníku M. Fasmerem jsou ke slovu брак dále uváděny vysvětlující synonymické výrazy jako бракосочетание, супружество, zastaralé празднество.

V ruštině se lexém **брак** používá ještě ve zcela jiném významu – jako brak, vyřazené vadné zboží, zmetky (Kopecký, 1978: 63). Podle slovníku Ožegova брак jsou не соответствующие стандартам, недоброкачественные, с изъяном предметы производства, а также сам изъян в изделии. *Стекло с браком. Борьба с браком* (Ožegov,

⁶⁷ FASMER, M. *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka. díl I, Moskva 1964, s.206*

2006: 58). Na existenci slova upozorňuje M. Fasmer – slovo брак je známo v ruštině od dob Petra I, předpokládá se, že bylo přejato z polštiny. Používají se odvozeniny браковщик, браковать (Fasmer, I., 1964: 206).

Hovoříme-li o svatbě a svatebních tradicích, k výrazům označujícím nejbližší příbuzenské vztahy patří lexémy kromě výše uvedených také takové, jako **деверь, шури́н, золовка, зять, сноха** a další. Přiblížíme význam některých z nich.

- **ДЕВЕРЬ** –я, м. - мн. деверья, деверей. Брат мужа (Ožegov, 2006: 156). Do češtiny je výraz překládán jako švagr, manželův bratr (Копецкы́, 1978: 195).

Slovník V. I. Dal'a kromě základní charakteristiky významu slova (ДЕВЕРЬ м. деверья мн. мужнин брат; деверь и золовка жене, что шури́н и своякин или свояченица мужу) uvádí ještě další příklady vět: *Мой деверек браток, не твоему деверицу чета. Деверь невестке обычный друг.* Přivlastňovací adjektiva **деверев** a **девернин** (ему принадлежащий, tzn. patřící švagrovi).⁶⁸

V Etymologickém slovníku M. Fasmera nalézáme tvrzení, že slovo деверь se vyskytuje v dalších slovanských jazycích, např.: v ukrajinštině дівер, v bulharštině дзэвер, v církevněslovanském jazyce дѣверь, v běloruštině дэвер, v srbochorvatštině дјевѣр, ve slovinštině devêr, v češtině deveř, ve staré polštině dziewierz. Dále M. Fasmer zastává názor, že analogie lexému lze nalézt v dalších jazycích, např. v litevštině dieveris, v řečtině daer, svědčící o indoevropském původu s kořenem děvǎ-, děvǎr-.⁶⁹

- **ШУРИ́Н** –а, м. Брат жены (Ožegov, 2006: 902). Výraz je překládán jako švagr, bratr manželky (Копецкы́, 1978: 519). Ve významu synonym existují výrazy брат жены a швагер...

O slovanském původu svědčí použití lexému např. v ukrajinštině шури́н, staroruské шури́нь, množ.. шурята, kolektivum шурья, v církevněslovanském jazyce шури́нь, шурь, bulharské шу́рей, шу́рек, srbochorvatské шу́ра, polské szurzy. Kromě toho podle Fasmerova

⁶⁸ DAL' V.I. Tolkovyj slovar' živogo velikorusskogo jazyka. I., Moskva 1981, s.425

⁶⁹ FASMER, M. *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka. díl I, Moskva 1964, s.491*

slovníku existuje domněnka, že by slovo mohlo být původu indoevropského v případě existence dlouhého diftongu ve slově *syālās*.⁷⁰

- **ЗОЛОВКА** –и, ž. – švagrová, sestra manželova (Kopecký, 1978: 310). Золовка – сестра мужа (Ožegov, 2010: 216).

Autor výkladového slovníku V. I. Dal' uvádí shodně s M. Fasmerem význam slova *золовка* – братнина жена, невестка; dále pak krajové varianty slova *золва*, *золвица*. Ve výkladovém slovníku V. I. Dal'a nalézáme přivlastňovací adjektivum *золовкин*; *Золовушкины речи репьем стоят. Золовкины посиделки, суббота на масляне*; dále pak lidová rčení typu: *Золовка зловка; золовка колотовка; золовка мутовка, говорит о ней молодая. Ой семь деверов (семеро деверьев) красота моя, одна золва сухота моя! песня, зап.*⁷¹

M. Fasmer uvádí církevněslovanské *зълъва*, ukrajinské *золвіця*, bulharské *зълва*, *за̀ва*, *за̀ва*, slovinské *zoľva*, staročeské *zelva*, polské *zełwa*, *zołwa*. Tyto příklady svědčí o slovanském původu lexému. Kromě toho M. Fasmer zmiňuje ještě další možnou etymologii slova *золовка*⁷². Existuje domněnka, že slovo mohlo vzniknout od latinského *glŷs*, genitiv *glŷris* "золовка", v řečtině **gJlwoj*.

V sémantickém poli *svatba* a *svatební tradice* jsou v ruštině lexémy s průhlednou etymologií, označující různé činnosti jako např. **смотрины**, **вытие**, **рукобитие**, substantiva **девичник** a **мальчишник** označující den loučení se svobodou dívek a mladých mužů.

Ve zkoumané oblasti se vyskytují přejaté výrazy z jiných jazyků. Některé lexémy přišly do ruštiny z francouzštiny (*кузина*, *кузин*), polštiny, další z turkotatarských jazyků. K posledně jmenovaným uveďme některé z nich:

- **МАГАРЬЛЧ** (zapíjení dohody), také **могорьч** – pohoštění, zapíjení dohody (zejména u praslovanů), **магорец** – peněžní úplata. Výraz uvádí rovněž ruské výkladové slovníky (V. I. Dal' a S. I. Ožegov). Výkladovým slovníkem S. I. Ožegova je výraz považován za lidový (прост.). Autor uvádí: *магарыч - угощение (обычно с вином) как*

⁷⁰ FASMER, M. *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*. díl IV, Moskva 1973, s. 489

⁷¹ DAL' V.I. *Tolkovyj slovar' živogo velikoruskogo jazyka*. I., Moskva 1981, s. 691

⁷² FASMER, M. *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*. díl II, Moskva 1967, s. 103

вознаграждение за что-н., по случаю какого-н. счастливого события), ср. *Поставить м. С тебя полагается м.* (Ožegov, 2010: 313).

M. Fasmer vychází z výkladu V. I. Dal'a a slovo **магара** považuje za dárek (подарок), výraz by měl mít podle autora původ v arabštině Maharij мн. (расходы, издержки) a do ruštiny se dostal prostřednictvím turkotatarských jazyků (Fasmer, 1986: 555, 635).

Staroruské **могорьць** má podle slovníku I. I. Srezněvského význam мзда, плата.⁷³

K výrazům turkotatarského původu patří lexém **очаг**, ср. *семейный очаг* – rodinný krb; **деньги** (od tamga – s významem клеймо, печать). Mnohé výrazy turkotatarského původu jsou nepřímě spojeny se zkoumaným tématem a zpravidla se týkají oblečení nebo jeho součástí. Nevěsta oblékala сарафан (šaty bez rukávů s úzkými ramínky), svatební šaty byly často zdobené výšivkou, lemováním, perletí atd., které se rusky nazývají **тесьма, бахрома, жемчуг**. Vdávala-li se nevěsta poprvé, zahalovala si tvář závojem – **фата** (7. р. sg. - фатой). Oblékala punčochy – **чулки** a oblečení nebo věno se ukládalo do truhly – **сундук**. Muži oblékali **кафтан** a **штаны**.

K přejatým výrazům patří také **тамада**. Do ruštiny přišlo slovo z gruzínštiny. *Тамада* a v původním jazyce také **тамадоба** označuje člověka, který se stará o zdárný chod svatby a svatební hostiny. V Gruzii byl takový člověk považován za jakéhosi cara na svatbě a byl k tomuto poslání vychováván od dětství. Dříve než se vžilo toto slovo, v ruštině používali výraz ruského původu **дружка** a také výraz **тысяцкий**. Poslední uvedené slovo je dnes v tomto významu považováno za zastaralé a lze se s ním setkat pouze v dialektech⁷⁴. Gruzínský původ výrazu тамада nalézáme rovněž ve slovníku D. N. Ušakova: **ТАМАДА́**, тамады, ·муж. (от ·груз. tamadoba - старшинство во время пира). Распорядитель пира, пирушки. тамада.⁷⁵

Pro ilustraci uvádíme výklad slova тамада rovněž podle výkladového slovníku S. I. Ožegova: **ТАМАДА́**, -ы, род. п. мн. ч. не употр., м. Распорядитель пира, застолья. *Выбрать кого-н. тамадой* (Ožegov, 2006: 788) V češtině má slovo význam „pořadatel

⁷³ SREZNĚVSKIJ, I.I. *Slovar' drevněrusskogo jazyka*, II., Moskva 1989, s. 160

⁷⁴ Словарь говоров старообрядцев (семейских) Забайкалья / Под ред. Т.Б. Юмсуновой. Новосибирск: Изд-во СО РАН, 1999. 540 с.,s. 481.

⁷⁵ UŠAKOV D.N. *Tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka* v 4 tomach. Moskva: Советская энциклопедия. 1935-1940, s. 231

hostiny při slavnosti“ (Kopecký, 1978: 383), jedná se tedy o člověka, který je dnes nazýván také konfenciér.

Vývoj nebo posun ve významu lexémů je možné demonstrovat na některých příkladech. Vrátime-li se k výše zmíněné trojici slov *тысяцкий – дружка*⁷⁶ – *тамада*, je zřejmé, že výraz *тысяцкий* doznal výrazných změn v použití. Shrneme-li stručně jeho významy, lze konstatovat následující: lexém **ТЫСЯЦКИЙ**; -oro m, se skloňuje jako adjektivum a je historickým výrazem pro tisícníka; v 9. - 10. stol. ve staré Rusi – volený velitel městských ozbrojených sil a městský soudce; v 11. - 13. stol. v ruských městech první zástupce „posadnika“ ve věcech vojenských a soudních; v 14. - 15. stol. v ruských městech člen knížecí rady a velitel městských ozbrojených sil, jmenovaný knížetem. V tomto významu „velitel vojenského útvaru“ je v současné době považován výraz za **historický**.

Druhý význam výrazu „tysjackij“ je typický pro období předrevolučního Ruska; označoval volený dozorčí orgán spravující určitou územní jednotku. Dnes se rovněž jedná o **význam historický**.

Poslední třetí význam lexému „tysjackij“ je dnes pouze **etnografický, dialektní** (viz odkaz č. 72). Dříve se používal, jak již bylo zmíněno, ve významu vedoucího svatebního obřadu a nejváženější svatební host, ne zcela přesně *družba*.

K přejetým výrazům v ruštině patří ve zkoumaném tématickém okruhu také slovo **тост**.

- **ТОСТ** – výraz má původ v angličtině. Používá se ve významu kousek opečeného chleba, ale také jako přípitek. Toust – kousek opečeného chleba na okamžik ponořovali do nápoje a tím nápoj získával vůni chleba. Přitom bylo zvykem pronášet přípitek.

Тост – se překládá do češtiny jako přípitek (Kopecký, 1978: 399). Používá se např. ve spojení: *провозгласить* n. *произнести* n. *предложить тост* – pronést přípitek (Kopecký, tamtéž). Ve výkladovém slovníku S. I. Ožegova jsou rovněž uváděny oba výše zmíněné významy: **ТОСТ** –а,м. Короткая речь с предложением выпить вина в честь кого-н. за праздничным столом. *Тост за юбиляра. Произнести (провозгласить, предложить, поднять) тост* (Ožegov, 2006: 805). Dále **ТОСТ** – поджаренный или подсушенный

⁷⁶ (стар. и обл.). Распорядитель в свадебном обряде, приглашаемый женихом. In: Ožegov S. I. *Tolkovyj slovar' russkogo jazyka*. Moskva 2006, s. 181

ломтик хлеба. *Тосты с ветчиной, с сыром.* (Ožegov, 2006: 805). *Заздравный тост* (за кого) – Přípitek na zdraví (koho, komu).

Ve zkoumané oblasti se vyskytuje velké množství slov označujících **příbuzenské vztahy**. K ustáleným a běžným dnes patří **мать, отец, дедушка, бабушка, дядя, тётя** a několik dalších výrazů, označujících nejbližší příbuzné. Další jako např. **шурин, золовка, деверь, свояк, одноутробный, однородный** aj. jsou již téměř zapomenuta. Přesto je důležité znát jejich význam.

Výrazy označující příbuzenské vztahy by bylo možné rozdělit do tří skupin:

1. **přímí (pokrevní) příbuzní**. Slovní zásoba v tomto okruhu je zastoupena velkým počtem výrazů, přičemž ke klíčovým patří **бабка, бабушка; брат**; братан, братаник, братеня, братеник, брательник – bratranec (**двоюродный брат**); братанна, братична, братучада – dcera bratra, neteř ze strany bratra; брательница – obecně příbuzná, např. sestřenice nebo vzdálenější příbuzná; братыч, братучадо, братичич, братич – syn bratra, synovec ze strany bratra; **внук** – syn dcery nebo syna, ale také syn synovce nebo neteře; **внучка**, внука – dcera syna nebo dcery, ale také dcera synovce nebo neteře; вуй – strýc, matčin bratr; **дед** – otec matky nebo otce; дедина, дедка – teta z dědovy strany; дедич – přímý následník z dědovy strany... a mnohé další⁷⁷. Vzhledem k tomu, že podrobné zkoumání slovní zásoby v oblasti příbuzenských vztahů nebylo cílem bakalářské práce, nebudeme se jimi dále podrobněji zabývat. Zmíníme dále:
2. slova označují **příbuzenství podle vztahů, vytvářejících se na základě uzavření sňatku**. K této skupině patří celá řada slov, která nemají přímé ekvivalenty v češtině. Zastavíme se proto u některých z nich. Pro ruštinu na rozdíl od češtiny je typická existence dvou výrazů, vztahujících se např. k pojmenování tchyně: **свекровь** - matka ženicha (tchyně) a **мёща** - matka nevěsty (tchyně), tchána: **тесть** - otec nevěsty (tchán) a **свёкор** – otec ženicha (tchán). Ještě složitější je situace při vyjádření dalších příbuzenských vztahů. Pro pojmenování je rozhodující vztah k určité konkrétní osobě, tak např. **швагр** se do ruštiny překládá různě: **шурин** je švagr, bratr manželky, **деверь** je také švagr, ale jedná se o manželova bratra a konečně výraz **своjak** také označuje švagra, ale jedná se muže nevěstiny sestry. **Швагровá** (manželova sestra) je **золовка**, švagrová

⁷⁷ Upravené a dostupné z <http://russian-family.ru/znacheniya-terminov-rodstvennyh-otnoshenij.html>

(sestra nevěsty) se překládá jako *сводченица*. Uvedené výrazy jsou celkem běžné i v současné ruštině, i když význam posledních z nich (švagr a švagrová) zvláště mladší pokolení vyjadřuje převážně opisem.

Kromě uvedených běžných výrazů označujících příbuzenské vztahy existují v ruštině slova dnes již méně častá nebo vyjádřeno přesněji slova zastaralá. K takovým patří např. přejetá slova z francouzštiny *кузина* (z francouzského *cousine*), dnes běžné *двоюродная сестра* - sestřenice, dále stejného původu je *кузин* – *двоюродный брат* – bratranec. (Ožegov, 2006: 312).

Termíny týkající se nepříbuzenských vztahů. Je známo, že v životě lidí mohou mít rovněž velký význam blízké vztahy, které však nejsou příbuzenskými. Zmiňujeme tuto skupinu proto, že se tyto výrazy na první pohled velmi podobají slovům označujícím příbuzenské vztahy, ale nelze je vzájemně zaměňovat. K takovým výrazům patří celá řada spojení s adjektivem, které blíže charakterizuje nebo určuje příbuzenský vztah, např. *крестный брат* – kmotrův syn; *крестный дед* – kmotrův otec; *крестная мать* - kmotra; *мать молочная* - kojná; *мать посаженная* - nahrazuje na svatbě pravou matku ženicha; *отец крестный* - kmotr; *крестный сын* – kmotřenec (Копецký, 1978: 397). K poměrně známým patří výrazy *кум* - kmotr, *кума* – kmotra; *мачеха* – nevlastní matka (macecha), *отчим* – nevlastní otec. Lze přijít do styku s výrazy *усыновленный*, *удочеренная*, kdy se jedná v prvním případě o adoptovaného syna a ve druhém – o adoptovanou dceru. Dále pak se setkáváme se slovy *падчерица* – nevlastní dcera, *пасынок* – nevlastní syn. *Сводные братья* a *сестры* jsou děti žijící společně přičemž pocházejí z různých manželství (nevlastní bratři a sestry; Копецký, 1978:302).

Adjektivum «*названная*» ve spojení např. *названная дочь* označuje opatrovnickou péči, tzn. dívka svěřená do opatrovnické péče a *названная мать* je matka, které byla dívka svěřena do opatrovnické péče. Podle analogie existují výrazy: *названный сын* a *названный отец*.

Adjektiva *родной* (vlastní), *приёмный* (adoptivní), *крестный* (kmotr) se používají ve spojení se slovem *отец* (*мать*).

Při označení příbuzenských vztahů se vyskytují i další adjektiva, jako např. *великий дядя* (bratrův nebo babiččin bratr), *великая тётка* (dědova nebo babiččina sestra),

внучатный, внучатый (používá se v příbuzenství 3. nebo dalšího pokolení), *двоюродный, малый дядя* (otcův či matčín bratr) – *малая тётка* (otcova nebo matčina sestra), *кровный* (pokrevní), *троюродный* (stejně jako *внучатый*), *удноутробный (единоутробный)* (narození od jedné matky) atd. Uvedená spojení se sice zachovala v ruštině, ale patří již k zastaralým a dnes téměř zapomenutým (s výjimkou adjektiv *двоюродный, тробродный, кровный*).

Ve vztahu ke zkoumané problematice svatebního obřadu bychom ještě rádi zmínili alespoň spojení *отец прибеседный, отец посаженный, отец ряженный*. Vždy se jedná o osobu, která nahrazuje na svatbě vlastního, rodného otce.

Z výše uvedeného je patrné, že slovní zásoba označující příbuzenské vztahy je skutečně velice pestrá. Kromě známých a zmíněných výrazů používaných ve spisovném jazyce je patrné, že se dochovaly další dnes již **zastaralé výrazy**, jako např. *привенчанный брат, привенчанная сестра* - bratr nebo sestra, narození před uzavřením manželství rodičů a přiznávané za vlastní (*брат /сестра/, рождённые до брака родителей и ими признанные*). K zastaralým patří dále *вуй* – strýc, *вуйна* – teta z matčiny strany (*тётка по матери /сестра матери/*); *дочь, дщерь* používané dnes jako *дочь* – dcera; *братыч (братанич, сыновец)* - synovec (сын брата, племянник по брату); *братанич* — synovec - jedná se o syna staršího bratra (племянник, сын старшего брата. Syn mladšího bratra se dříve nazýval slovem *брательник*. Lexém *сестрич* a jeho varianty jako *сестренич, сестричиц, сестринец* se používal jako pojmenování syna sestry, tedy synovce ze strany sestry (сын сестры, племянник по сестре). Pro označení bratrance je dnes běžné *двоюродный брат*, dříve se používala dnes již zastaralá slova *срыйчич (срый)*. Jednalo se o bratrance z otcovy strany, tedy syna strýce, otcova bratra (сын дяди, брата отца). Pro oslovení bratrance se také používalo slovo *уйчич (вуйчич, вуй)* - byl to bratranec z matčiny strany (*двоюродный брат по матери = сын дяди, брата матери*).

Při studiu aktuální slovní zásoby jsme se setkali rovněž s ustálenými spojeními, např. «**Наготовить как на Маланьину свадьбу**»⁷⁸. Spojení se používá ve významu připravit, uvařit něčeho hodně; používá se v souvislosti s bujarým svatebním hodováním. Při drobném poranění děti v Rusku stejně jako v Čechách uklidňují slovy «**до свадьбы заживёт**» (do

⁷⁸ Фразеологический словарь под редакцией А.И.Молоткова. Москва: Советская энциклопедия 1967, с.410

svatby se vše zahojí). Šprýmovné spojení *свадебный генерал* se již dnes běžně nepoužívá. Označuje významného, důvěryhodného a zpravidla vysloužilého generála, který byl zván za finanční obnos na kupecké svatby a tím jim dodával určité vážnosti⁷⁹ aj. (Ožegov, 2006: 127).

Z hlediska stylistického bychom mohli zkoumanou dále slovní zásobu rozdělit na spisovné výrazy: отец, мать, дочь, сестра, брат, невеста, жених, зять, деверь, золовка aj.; hovorové: сношенька, бабуся, дедуля, доченька, внучок, внученька; мама, матушка, маменька, мамочка...; куманек, кумушка; жениховский; lidové (nespisovné): магарыч; hrubé a vulgární: маманя, папаша.

Mnohé výrazy jsou zajímavé i **z hlediska slovtvorného**. Lexémy, označující především příbuzenské vztahy, mají v ruštině bohaté expresivně zabarvené tvary, srov. např. **дочь** – дочка, доченька; **мать** – мама, мамочка, маменька, мамуля, мамуся, мамуленька; **невеста** – невестушка atd. Převládají zde výrazy meliorativní, tzn. lichotivě zabarvené, ale i deminutivní (zdrobnělé), patří k nim rovněž výrazy hanlivé: мамаша, тётка, бабка, дядька; s ironickým nádechem: женишок, жениховский aj.

Slova mající laskavý nádech jsou typická pro hovorový jazyk a domácké prostředí, tvoří se např. za pomoci přípon: -ец: *братец*; -онька/-енька: *маменька, внученька*; -ушка: *дедушка, матушка, кумушка*; k více či méně produktivním příponám patří -ик/-ник: *девичник, мальчишник*; -ка: *золовка*, -ица: *свояченица*. K zastaralým dnes patří ve zkoumané oblasti přípony -ич: *сестрич, уйчич*. Adjektiva mívají příponu -н-, -овск-: *двоюродный брат, крёстный отец, названный брат; жениховский*. Vyskytují se rovněž složeniny typu: *бракосочетание; Дворец бракосочетаний*. Pro vyjádření příbuzenských vztahů v předešlých pokoleních se používá předpona пра- (*прадед, прадедушка, прапрадители, пращур /праotec, прапředek/...*).

Mnohé lexémy ve zkoumané slovní zásobě tvoří synonymické řady, které se mohou stylisticky lišit: *дед* (spis. knižní), *дедушка* (zdrobnělina, hovor.), *дедуленька* (zdrobnělina, laskavé, hovor.); *сестра* (spis.knižní), *сестренка, сестрица* (laskavé, hovor.); *мать* (spis.knižní), *маменька, матушка, мамуля* (laskavé, hovor.), *мамаша* (hanlivé, nespis.), *жених* (spis. knižní), *жениховский* (hovor.s ironic. nádechem).

⁷⁹ Б. С. Шварцкопф. *Свадебный генерал*. "Русская речь", № 3, 1983

Z výše uvedených příkladů je zřejmé, že ve zkoumané slovní zásobě v sémantickém poli svatba a svatební tradice převládají lexémy slovanského původu (свадьба, жених, невеста, смотрины, вытие) s více či méně jasnou etymologií, méně se vyskytují výrazy přejaté např. z turkotatarských jazyků (сарафан, очаг, магарыч), lze najít výrazy mající původ ve francouzštině (кузина, кузин), v polštině a jiných jazycích. K nim patří lexémy přímo spojené se zkoumaným tématem (тамада) či nepřímo spojené – názvy oblečení a jejich součástí (тесма, жемчуг, сундук) aj.

Hodnotíme-li stručně slovní zásobu v sémantickém poli svatba a svatební tradice, lze dojít k závěru, že ruština disponuje větším množstvím lexémů, používaných pro označení nejbližších příbuzenských vztahů, slov. např. золовка, невестка, шурин, зять, свекровь, теща, свекор. Čeština nemá ekvivalenty ke všem uvedeným výrazům a používá k jejich vysvětlení opis.

Z hlediska stylistického se v této oblasti vyskytují slova spisovná (свадьба, жених, невеста), hovorová (сношенька, жениховский); lidová (магарыч). Některé výrazy nahradily původní, dnes již nepoužívané nebo zastaralé (тысяцкий, дружка, уйчич).

Závěrem zmíníme některé obtížnější jevy v dané oblasti, projevující se při studiu ruštiny jako cizího jazyka. K nim patří nejen jednotlivé výrazy a jejich velké množství v porovnání s češtinou, ale především odlišné vazby, např. **жениться на ком** – oženit se s kým; **свататься к кому и за кого**, **вступить в брак** – vstoupit do manželství; **брак по любви** – sňatek *n.* manželství z lásky; **состоять в браке (о мужчине)** – být ženat, **(о женщине)** – být provdána. Pro ruskou svatbu existuje obrovský výběr svatebních přípitků (тост), v češtině říkáme, že připijíme na zdraví, štěstí apod., tj. pronášíme přípitek **na** někoho (na něco); v ruštině se používá odlišná vazba **поднимать тост за кого, что**. Dále uvedme např. tvoření plurálu některých substantiv: кум – **кумовья**, сын – **сыновья**, také pravopis klíčového slova bakalářské práce **свадьба** se odlišuje od českého svatba. Kromě toho mohou zároveň vzniknout další problémy pravopisného charakteru, kdy se ve slově **свадебный** již nepíše měkký znak v porovnání s odvozujícím slovem **свадьба**. Mohli bychom také zmínit rozdílnost stylistického zabarvení výrazů označujících příbuzenské vztahy, jako např. **мамка**, **дядька** aj., kdy se na rozdíl od češtiny jedná o použití spíše hanlivé. Obtížných výrazů z hlediska jejich použití je ve zkoumané oblasti více. Např. je třeba rozlišovat adjektiva **крестный** a **крестный**: **крестный отец** (kmostr), **крестное знамение** (znamení kříže),

крестный ход (procesí). (Копецký, 1978: 397); Setkáváme se rovněž s polysemií slov, srov. např. *дружка* (zastaralý a krajový). Jedná se o starý význam podobající se českému „družba“, dnes v ruštině nahrazený lexémem *тамада*. V ruštině může mít tentýž výraz charakter nespisovný (lidový) např. ve spojení *друг дружку, друг дружке, друг дружкой* (Ožegov, 2006: 181).

Rozhodli jsme se stručně popsat lexiku v oblasti svatebního obřadu a s nimi souvisejícími příbuzenskými slovy z hlediska sémantického, stylistického i slovtvorného, neboť se domníváme, že jejich znalost i schopnost používat je správně v jazyce i v každodenním životě je velmi důležitá. Znat a chápat podobné výrazy je nutné nejen z hlediska uvědomování si bohatosti slovní zásoby v ruském jazyce, ale i z důvodu rodinné sounáležitosti, znalosti rodokmenu a zároveň i schopnosti bezchybně je používat ať v písemné či ústní podobě.

Z á v ě r

Bakalářská práce „Tradice ruské svatby v porovnání s českou svatbou“, je rozdělena do dvou hlavních kapitol. Tyto kapitoly spolu souvisejí a zároveň se doplňují. Obě kapitoly jsou dále rozděleny do několika podkapitol. V první kapitole se zabývám obdobím před svatbou, dále tradicemi a rituály, které se v tomto období dodržovaly. V první podkapitole bakalářské práce rozebírám: námluvy, zasnuby, loučení se svobodou, naříkání a výkup nevěsty. Zároveň zkoumám, jaký vliv měla doba na utváření a zánik zvyků dodržovaných před svatbou. Srovnávám tradice ruské s českými. V podkapitole druhé vypořádávám oděv, který v dávných dobách odíval a nyní odívá ženich a nevěsta na svatební obřad. Z porovnání jsme se mohli dozvědět, že některé předsvatební zvyky dobou zcela zanikly, některé se jen pozměnily a jiné se zachovaly do dnešních dob. Analýzou oděvu jsem došla k závěru, že barvě oděvu se přikládala významná role. Každá barva měla svoji symboliku, a proto se lidé oblékali do barev, které jim přinášely štěstí. Oděv svobodných dívek a chlapců se odlišoval od oděvu vdaných žen a ženatých mužů.

V kapitole druhé je rozebrán samotný ruský i český svatební obřad a tradice s ním spojené. Z odborné literatury je zřejmé, že v Rusku převládá sňatek církevní, v Česku pak sňatek občanský. Celá svatba trvá v Rusku minimálně dva dny. Obřad, který budou snoubenci absolvovat, je svobodně volen partnery. Ve druhé kapitole taktéž uvádím pro porovnání ruská a česká jídla, které byly součástí svatební hostiny. Kapitulu druhou uzavírám uvedením několika pověr z Ruska i z Čech. Těmito pověrami se lidé řídili a řídí při svatebních rituálech. Některé pověry se zachovaly z dob dávných, jiné se pozměnily a další zcela zanikly. Porovnáním pověr obou zemí jsem došla k závěru, že některé pověry jsou totožné. Pověry se budou stále utvářet a již utvořené pověry se zachovají pro budoucí generaci.

Závěrečná část 2. kapitoly je věnována pojednání o slovní zásobě ve zkoumané oblasti svatby a svatebních tradic. Pozornost je věnována rozboru slovní zásoby z hlediska lexikálního, stylistického a stručně rovněž slovotvorného. Dospěli jsme k závěru, že v aktuální slovní zásobě převládají lexémy slovanského původu, vyskytují se i mnohé přejímky z neslovanských, především turkotatarských jazyků. Z hlediska stylistického není bez zajímavosti velké množství výrazů označujících především příbuzenské vztahy, které nemají přímý ekvivalent v češtině. Značná část již patří mezi historizmy a běžně se nepoužívá.

Резюме

В бакалаврской работе рассматриваются вопросы, связанные с русской и чешской свадьбой. Сравняются традиции и ритуалы типичные для России и Чешской Республики, осуществляемые перед свадьбой, а также в течение свадьбы. В работе объясняются основные важнейшие понятия, связанные с традициями, принятыми в древней Руси, отмечаются свадебные традиции, существующие в настоящее время.

Немалое значение имеет изображение одежды, в которую одевались перед и после обряда. Работа описывает свадебную церемонию, гражданскую и церковную. Сравняет свадебное застолье и показывает типичные русские и чешские блюда. Значение отводится также разным свадебным приметам в русском и чешском языках, связанным со свадебным обрядом.

Составной частью второй главы является выборочный анализ актуального словарного запаса с точки зрения семантического, стилистического и словообразовательного употребления.

Работа включает два приложения: чешско-русский словарики основных понятий по теме свадьба и свадебные традиции; далее содержит анкету, результаты которой являются отражением мнения молодёжи относительно свадебного ритуала.

Resume

This bachelor thesis focuses on issues connected with Russian and Czech marriages. Traditions and rituals typical for Russia or Czech Republic are compared. These might take place before or during the wedding ceremony. The main terms related to Russian traditions are clarified. These traditions were well-known in Ancient Russia, but some of them exist even nowadays.

The presentation of costumes used before and during the ceremony is regarded as considerable importance. Two types of ceremonies - civil and religious are described in this thesis. The comparison of Russian and Czech wedding banquets and the descriptions of typical Russian and Czech food are also included.

The great importance is assigned to various wedding traditions related to the wedding ceremony in Russia and Czech Republic as well.

The basis of the second chapter is selective analysis of current vocabulary in the mean of the semantic, stylistic and word-forming use.

Two appendices can be found in present document: Czech-Russian dictionary of basic terms related to the wedding and wedding traditions; and a survey of wedding traditions with a statistic showing the opinion of young.

Použitá literatura

BOGNEROVÁ - BADEROVÁ, Isabella. *ABC Svatby: Jak na to*. Wien: Perlen Reihe, 1991. ISBN 80-237-2424-X.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela a Pavel DVOŘÁK. *Kalendárium: Svátky, světcí, pranostiky, pověry, zvyky, tradice a historické události pro každý den*. první. Praha: X-Egem, s.r.o., 2003.

FROLEC, Václav. *Prostá Krása*. Vyšehrad, 1984.

GROHMANN, Josef Virgil. *Pověry a obyčeje: V Čechách a na Moravě*. Praha: PLOT, 2010. ISBN 978-80-7428-050-4.

HALÍŘOVÁ, Martina. *Oznamuje se láskám našim*. Vyd. 1. Pardubice: Východočeské muzeum, 2007. ISBN 978-80-86046-92-1.

JINDŘICH Jindřich. *Chodský slovník*. Sestavil Josef Kotal. SVK Plzeňského kraje. Plzeň 2007. ISBN 978-80-86944-17-3

KOMOROVSKÝ, Ján. *Tradičná svadba u Slovanov*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského, 1976.

KOPECKÝ, L. a kolektiv autorů. *Velký rusko-český slovník*. Praha : Nakladatelství ČSAV, 1959.

Kroj chodský dolních vesnic ženský. *Naše řeč* 9, ročník 6/1922, Ústav pro jazyk český, Akademie věd

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina: *Lidové kroje z České republiky*. Praha: NLN, 2001.

NAHODIL, Otakar a Antonín ROBEK. *České lidové pověry*. Praha: Orbis, 1959.

SLUKOVÁ, Andrea. *Svatba: Průvodce pro začátečníky i pokročilé*. Dotisk 2004. Praha: Grada Publishing, spol s r.o., 2001. ISBN 80-247-9064-5.

STRÁNSKÁ, Drahomíra: *Lidové kroje v Československu*. Praha: J.Otto, 1949.

БАЛАШОВ, Д. М., Ю. И. МАРЧЕНКО а Н. И. КАЛМЫКОВА. Русская свадьба: Свадебный обряд на Верхней и Средней Кокшеньге и на Уфтуге. Москва: Современник, 1985.

БУНДИН, Юрий Иванович. Русские праздники в изобразительном искусстве: Русская свадьба. Москва: Алаборг, 2004. ISBN 5-263-00246-7.

ДАЛЬ, Владимир. Толковый словарь живого великорусского языка.: Том I (А - З). Москва: Русский язык, 1981.

ДАЛЬ, Владимир. Толковый словарь живого великорусского языка.: Том II (И - О). Москва: Русский язык, 1981.

ДАЛЬ, Владимир. Толковый словарь живого великорусского языка.: Том III (П). Москва: Русский язык, 1982.

ДАЛЬ, Владимир. Толковый словарь живого великорусского языка.: Том IV (Р -). Москва: Русский язык, 1982.

ЕРКОЕВА, Тамьяна. Русская свадьба. Москва: язуа, 1998. ISBN 5-87849-100-1.

ФАСМЕР, Макс. Этимологический словарь русского языка: В четырех томах, Москва: Прогресс. М. Р. Фасмер. 1964—1973

КОСКИНА, В. Н. Русская свадьба. 1. vyd. Владимир: Калейдоскоп, 1997. ISBN 5-88636-030-1.

КУЗНЕЦОВА, В. П. а К. К. ЛОГИНОВ. Русская свадьба Заонежья: Конец XIX. - начало XX. в. Петроград: ПетрГУ, 2001. ISBN 5-8021-0138-5.

ОЖЕГОВ, Сергей Иванович, ШВЕДОВА Наталия Юльевна. *Толковый словарь русского языка*. Москва: ИТИ Технологии, 2006, ISBN 590263810-0

ОЖЕГОВ, Сергей Иванович, ШВЕДОВА Наталия Юльевна. *Толковый словарь русского языка*. Москва: Оникс, 2010

Срезневский И.И. *Словарь девнерусского языка*, Т. II. Москва. 1989

Б. С. Шварцкопф. *Свадебный генерал*. "Русская речь", № 3, 1983

Словарь говоров старообрядцев (семейских) Забайкалья / Под ред. Т.Б. Юмсуновой. Новосибирск: Изд-во СО РАН, 1999.

Ушаков Д.Н. *Толковый словарь современного русского языка* в 4 томах Москва: Советская энциклопедия. 1935-1940

ЗОРИН, Николай Владимирович. *Русский свадебный ритуал*. Москва: Наука, 2001. ISBN 5-02-010199-0

Internetové zdroje

ГОРОЖАНИНА, С.В. а Л.М. ЗАЙЦЕВА. Русский народный свадебный костюм. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné z: <http://bibliotekar.ru/rusSvadba/30.htm>

СВАДЬБА ПО РУССКИМ ТРАДИЦИЯМ!. [online]. [cit. 2012-02-23]. Dostupné z: <http://www.folkagency.ru/rus/viewserviceblock.php?id=7428bed4dd170658fb13d661a4b492eb>

Cvadbu.ru: Свадьба, полезная информация о свадьбе. [online]. [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: http://www.cvadbu.ru/devichnik_malchishmik.html

Wikipedia. [online]. [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5#.D0.A1.D0.BE.D0.B2.D0.B5.D1.80.D1.88.D0.B8.D1.82.D0.B5.D0.BB.D1.8C_.D0.B1.D1.80.D0.B0.D0.BA.D0.BE.D0.B2.D0.B5.D0.BD.D1.87.D0.B0.D0.BD.D0.B8.D1.8F

BBC Russian.com: Мэр Рима против любовных замков. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/life/newsid_6410000/6410999.stm

Мост влюблённых. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%82_%D0%B2%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BB%D1%91%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D1%85

Viva Victoria!: Мосты любви. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://wictoria.ru/post/649/bridge-love>

Российская газета Общество: Дерево желаний. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.rg.ru/2007/05/14/a155962.html>

Неизвестная Россия: Дерево любви. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: Свадебный Бум: Замок любви и счастья на мосту. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: http://svadbabum.ru/zamki_schastya

На Лужковом мосту "сажали" новые деревья счастья и любви. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.tvc.ru/AllNews.aspx/images/images/files/banners/RSS/AllNews.aspx?id=d0ad9293-2755-4ebe-949f-bea894cf00b3&date=21.04.2011>

Lilia - Свадебный портал: Конкурсы [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.osvadbe.ru/konkurs.html>

Тостовка.ру: Конкурсы на свадьбу [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://tostovka.ru/svadkon.html>

Svadba.net.ru: Как организовать свадебный банкет. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://svadba.net.ru/publication/publication-7.php>

Ресторан Новогорский дворик: Свадебное меню или чем угощать на свадьбе?. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.restoran4ik.ru/uslugi/svadbi/svadebnoe-menu.html>

TRHLÍKOVÁ, Вc. Kateřina. ТУРИСТИЧЕСКИЕ МАРШРУТЫ ВОКРУГ МОСКВЫ: МЕТОДИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА [online]. Plzeň, 2011 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: https://portal.zcu.cz/wps/myportal!/ut/p/c5/hY7Rb4IwGMT_pO-zFRiPhTpgscVa6oAXgpkxkilk6WD0rx8mvrrdPV7u7gc1LL614-Xc2kt_az-hhNpvglwldMcJ5jqmSGhuVh5_RWRkySu_iROWroMtYhIQD4n0NBHsgJjRf9rvUOK60d3LIGZbb108Fp3TKHIFbKec4MLJ8Lj7OOxNxFjkeq2WTn1f_evznuMTMQSZ9tcTVFAHT9kUQvFgm_tvrX_eQuPbVdYYW6hZdBWRLpvkl5hksaHSbagI-

YMzHo9VtlfhasYhnfAXOyBK5A!!/dl3/d3/L0lDU0lKSmdwcGIRb0tVUW9LVVfVvS1V
Rb0tVUmcvWU9VSUFBSUIJSU1NSUNLQ0VBQUIBQ0dJS0FHSU9CSkJKT0JGTkZO
T0ZETERMT0RIUEhQT0hBaUVBTUFBQUEhIS80QzFiOVdfTnIwZ0NVZ3hFbVJDV
XdwTWhFcFJT. Diplomová. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Jiřina
Svobodová, CSc.

Novinky.cz: Kterak se kvasilo na hradech středověku. [online]. [cit. 2012-03-15].
Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/zdravi/187953-kterak-se-kvasilo-na-hradech-stredoveku.html>

Gourmets.cz: Svatební menu - hlavní jídlo I. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z:
<http://www.gourmets.cz/clanky/recepty/1887/svateb-menu---hlavni-jidlo-i-.html>

http://baracnici.sweb.cz/kroje/plzen_m.htm

<http://turkportal.ru/projects/slovar-zaimstvovaniy/tjurkizmy-v-russkom.>

Přílohy

Příloha 1: Česko ruský slovníček

Rodinné vztahy

otec nevěsty (tchán)	тесть, -я, m.
otec ženicha (tchán)	свѣкор, -а, m.
matka nevěsty (tchyně)	тѣща, -и, f.
matka ženicha (tchýně)	свекр \underline{o} вь, -и, f.
zeť	зять, -я, m.
snacha (ve vztahu k otci ženicha)	снох \underline{a} , -и, f.
švagr, bratr manželky	шурин, -а, m.
švagrová, manželova sestra	зол \underline{o} вка, -и, f.
švagr, manželův bratr	деверь, -а, m.
snacha, švagrová	невестка, -и, f.
švagrová, sestra nevěsty	свояченица, -ы, f.
švagr, muž nevěstiny sestry	свояк, -а, m.

Před svatbou

bědování	причит \underline{a} ние, -ия, n.
dohazovač	сват, -а, m.
dohazovačka	св \underline{a} ха, -и, f.
dekorace	украше \underline{n} ие, -ия, n.
loučení se svobodou nevěsty	деви $\underline{ч}$ ник, -а, m.
loučení se svobodou ženicha	мальчи $\underline{ш}$ ник, -а, m.
namlouvat, dohazovat	сватать –таю, -таешь; <i>nedok.</i> к посватать
námluvy	сватовств \underline{o} , -а, n. zast.
nevěsta	невеста, -ы, f.
opлакávání, naříkání	вы $\underline{т}$ ие, -ия, n.
rozvánka	приглашение, -ия, n.
snoubenci	жен $\underline{ц}$ х и невеста
svobodná	не замужем

svobodný	холост <u>о</u> й, -ого, м.
ucházet se	свататься (к кому, за кого)
věno	прида <u>н</u> ое, -ого, п.
zásnuby	сг <u>о</u> вор, -а, м.
zásnubní prsten	обруча <u>л</u> ьное кольцо, -а, п. 2.р.рл. коле <u>ц</u>
ženich	жени <u>х</u> , -а, м.

S v a t e b n í d e n

církevní sňatek	церк <u>о</u> вный брак -а, м.
korunovace	венча <u>н</u> ие -ия, п.
kostel	ц <u>е</u> рковь -кви, f.
kroj	национа <u>л</u> ьный костю <u>м</u> -а, м.
křesťanství	христи <u>а</u> нство -а, п.
kytice	букет -а, м.
matriční úřad	ЗАГС -а, м. (за <u>п</u> ись <u>а</u> ктов граж <u>д</u> анского состоя <u>н</u> ия)
občanský sňatek	гражданский брак -а, м.
obřad	обряд, ритуал -а, м.
oženit se	жениться на(ком)
prsten	кольцо -а, п.
radnice	ратуша -и f.
sarafán (národní oděv)	сарафан -а, м.
svatba	брак -а, м., бракосочетание -ия, п. свадьба -ы, f.
svědek	свид <u>е</u> тель -я, м.
svědkyně	свидетельница -ы, f.
šaty	плат <u>ь</u> е -я, п. 2.р.рл. плат <u>ь</u> ев
vdát se	вы <u>й</u> ти за <u>м</u> уж (за кого)
závoj	фата -ы, f.

P o s v a t b ě

blahopřání	поздравл <u>е</u> ние - ия, п.
hořce, trpě	гор <u>ь</u> ко
hostina	пир -а, м.
jídelní lístek	мен <u>ю</u> nesklonné, п.
koláč	пирог -а, м.
manželé	супруги -ов,
manželka	жен <u>а</u> , супруга -и, f.
na zdraví	за здор <u>о</u> вье
novomanželé	молод <u>ы</u> е, молодож <u>е</u> ны
polibek	поцелуй -я, м.
políbit se	поцелов <u>а</u> ться (поцелуются)
přípitek	тост -а, м.
svatební cesta, líbánky	медовый мес <u>я</u> ц -а, м.
svatební lože	бра <u>ч</u> ная постел <u>ь</u> -и, f.
svatební noc	бра <u>ч</u> ная ночь -и, f.
svatební pochod	сва <u>д</u> ебный марш -а, м.
únos nevěsty	похищ <u>е</u> ние невесты -ия, п.
vdaná	з <u>а</u> мужем
ženatý	жен <u>а</u> т (на ком)

Příloha 2: Dotazník

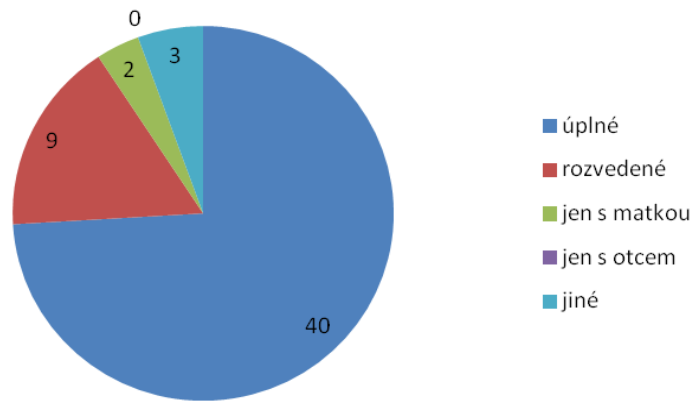
Respondenti dotazníku byli studenti základní, střední a vysoké školy. Na základní škole na dotazník odpovědělo celkem 54 respondentů ve věku od 11 do 16 let. Středoškolských dotazovaných studentů bylo 17, ve věku od 17 do 20 let. Studenti vysoké školy byli v počtu 20 osob, od 20 do 25 let.

Výsledky dotazníku jsou zpracované dále v přehledných grafech.

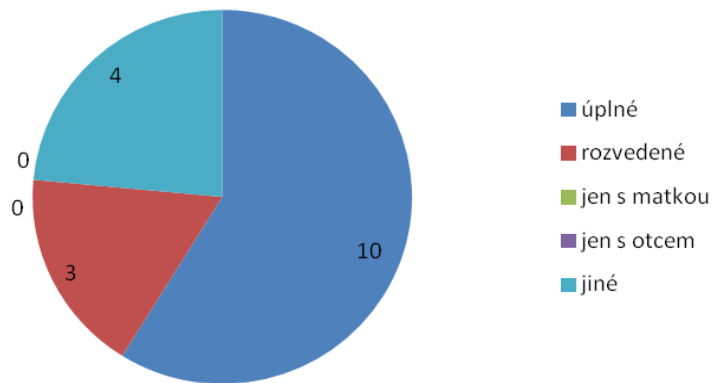
1) Žiji v rodině:
a) úplně
b) rozvedené
c) jen s matkou
d) jen s otcem
e) jiné	4) Vdávat/ženit bych se chtěl/a
a) v kostele
b) na radnici
c) na zámku
d) v přírodě
e) na exotické dovolené
2) Vdávat se/ ženit se:
a) rozhodně chci
b) rozhodně nechci
c) spíše chci
d) spíše nechci
e) nepřemýšlím o tom	5) Zásadní důvod ke sňatku by byl:
a) láska k partnerovi
b) očekávání potomka
c) finanční zajištěnost partnera
d) naléhání rodiny
e) jiný
3) Svatbu chci mít:
a) tradiční, včetně všech zvyků i tradic
b) moderní, žádné staré zvyky
c) zařízenou podle sebe
d) je mi to jedno
e) vdávat/ženit se nechci	6) Svatební šaty / oblek by chtěl/a:
a) jako v pohádce
b) obyčejné/ý
c) extravagantní
d) podle poslední módy
e) nechci se vdávat/ženit v klasickém oblečení

- 7) Jakou barvu svatebních šatů upřednostňujete?
a) rozhodně bílou, je to tradice
b) bílou, ale na tradice se neohlížím
c) růžovou
d) modrou
e) jinou
- 8) Dovedete vyjmenovat alespoň tři svatební pověry?
a) rozhodně ano
b) ano, ale musel/a jsem déle přemýšlet
c) dovedu jich vyjmenovat hned několik
d) ne
e) nevím, co znamená pověra
- 9) Jako svého svědka byste si vybrali?
a) sestru či bratra
b) kamarádku či kamaráda
c) poprosil/a bych známou osobnost
d) je mi to jedno
e)
- 10) Svatbu bych chtěl/a:
a) velkou (100 lidí)
b) skromnou
c) do 50-ti lidí
d) jen nejbližší rodina
e) jen já, partner a svědci
- 11) Jaký je Váš názor na opakovanou svatbu?
a) svatba by měla být jen jednou
b) dvakrát maximálně
c) do třetice všeho dobrého i zlého
d) klidně i několikrát
e) je to každého věc
- 12) Jaký je Váš názor na registrované partnerství?
a) absolutně schvaluji
b) spíše schvaluji
c) nejsem pro ani proti
d) jsem zásadně proti němu
e) nezajímá mě to

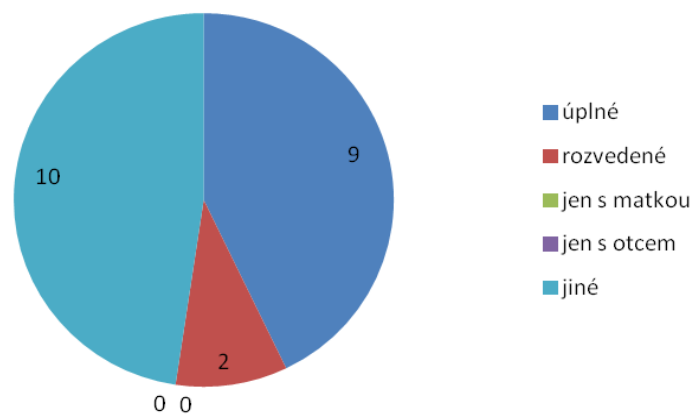
Žiji v rodině (ZŠ)

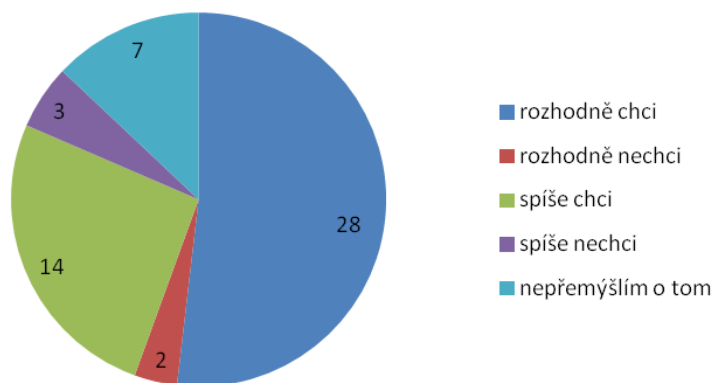
Žiji v rodině (SŠ)

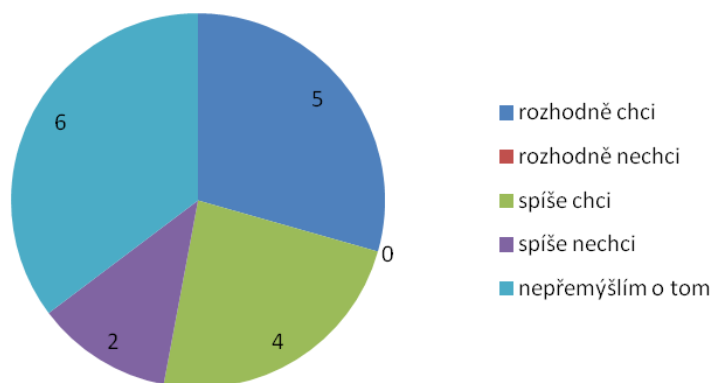
Žiji v rodině (VŠ)

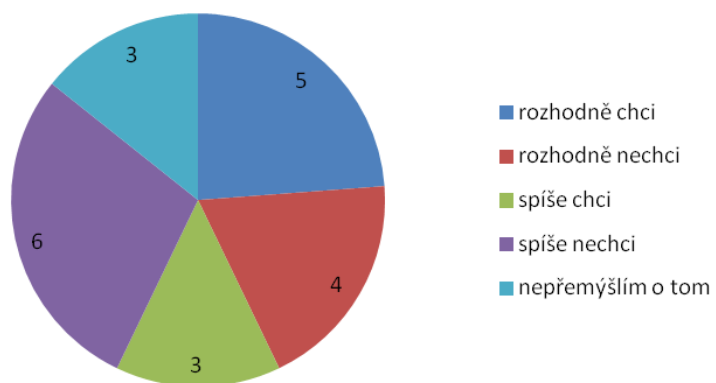
Vdávat se / ženit se (ZŠ)

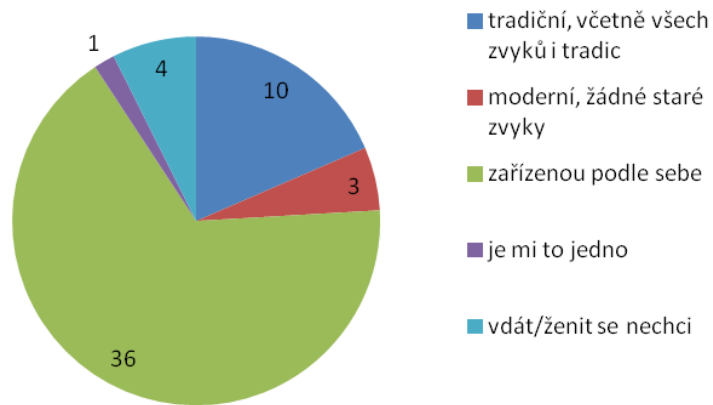
Vdávat se / ženit se (SŠ)

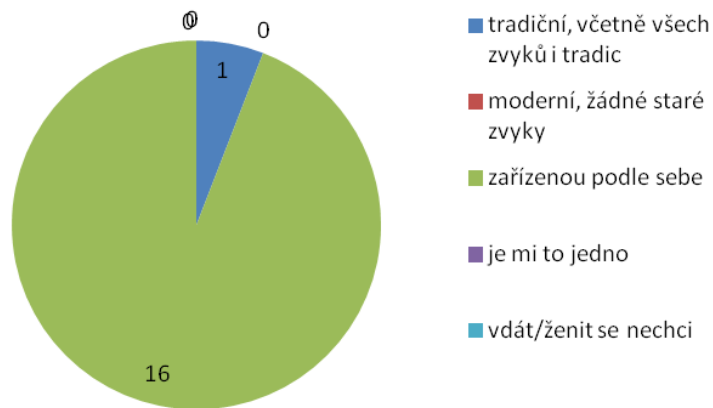
Vdávat se / ženit se (VŠ)

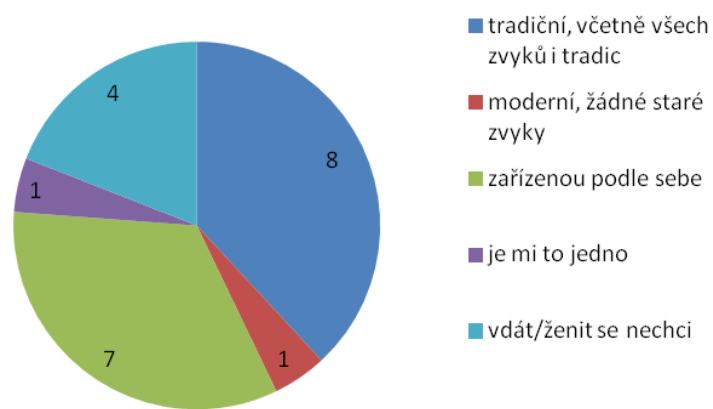
Svatbu chci mít (ZŠ)

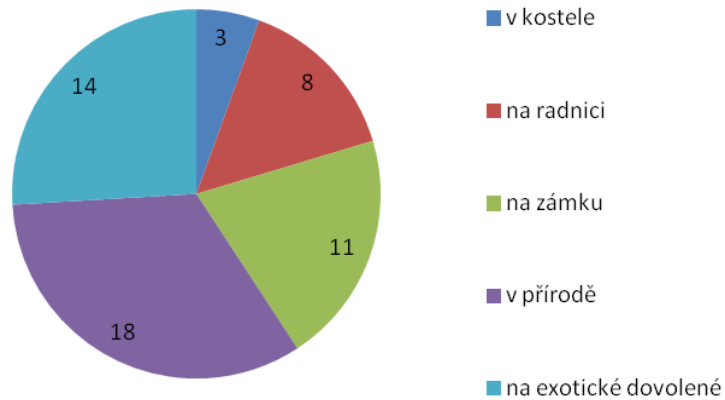
Svatbu chci mít (SŠ)

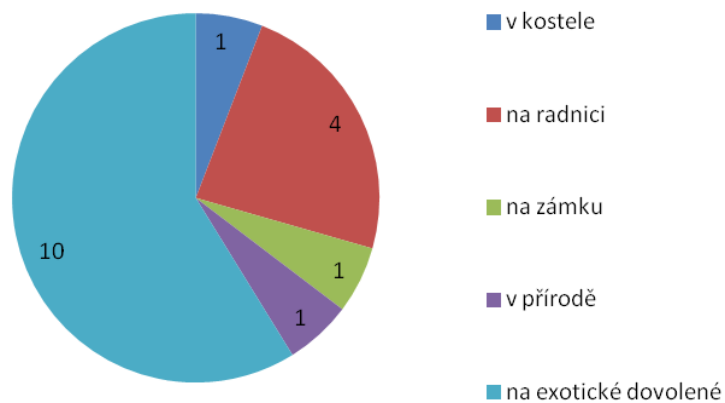
Svatbu chci mít (VŠ)

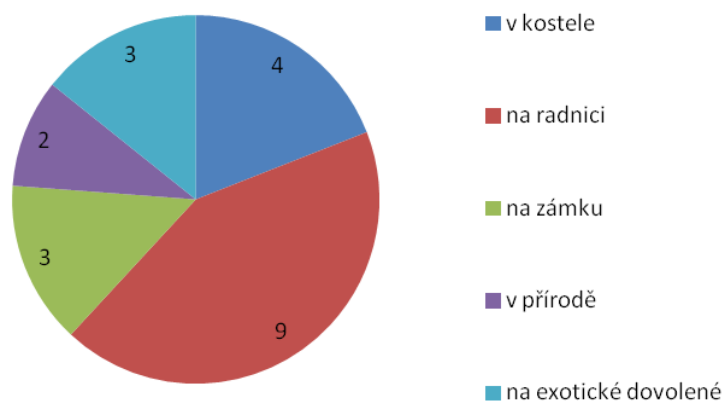
Vdávát/ženit bych se chtěl/a (ZŠ)

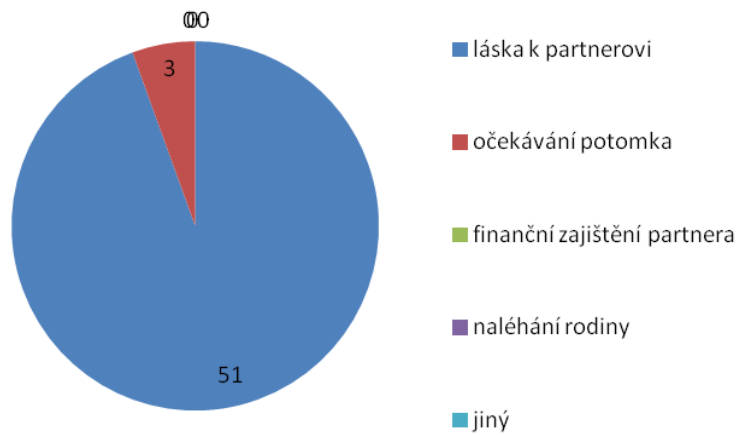
Vdávát/ženit bych se chtěl/a (SŠ)

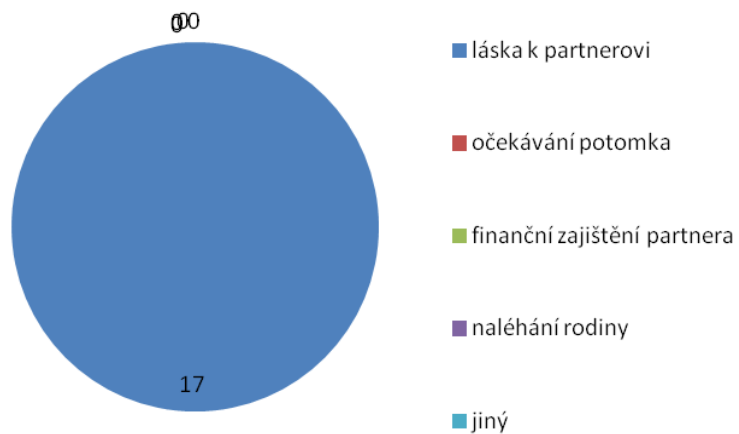
Vdávát/ženit bych se chtěl/a (VŠ)

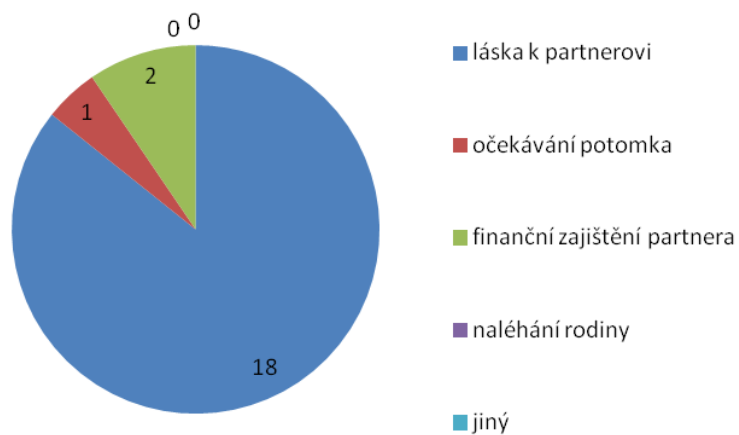
Zásadní důvod ke sňatku by byl (ZŠ)

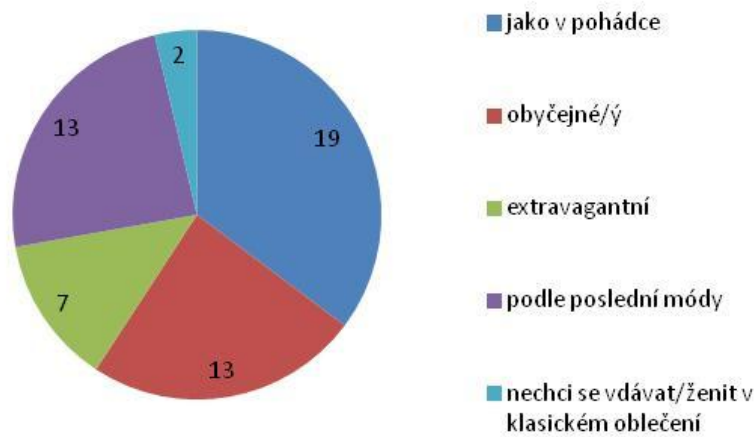
Zásadní důvod ke sňatku by byl (SŠ)

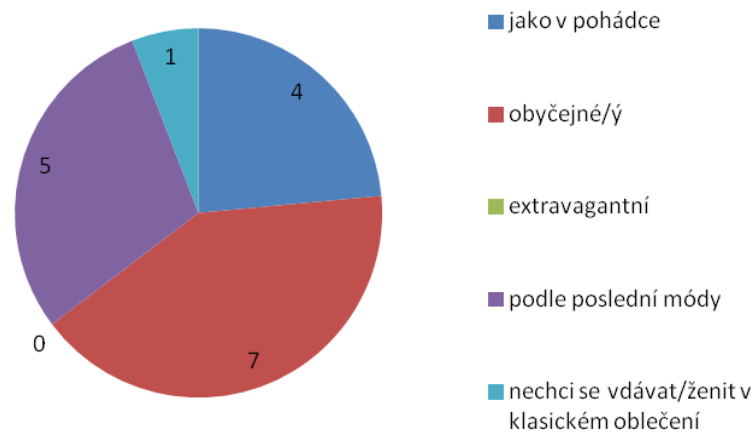
Zásadní důvod ke sňatku by byl (VŠ)

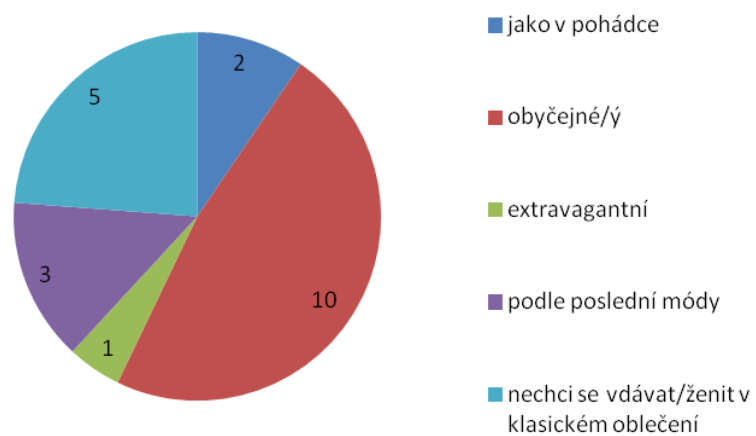
Svatební šaty/oblek by chtěl/a (ZŠ)

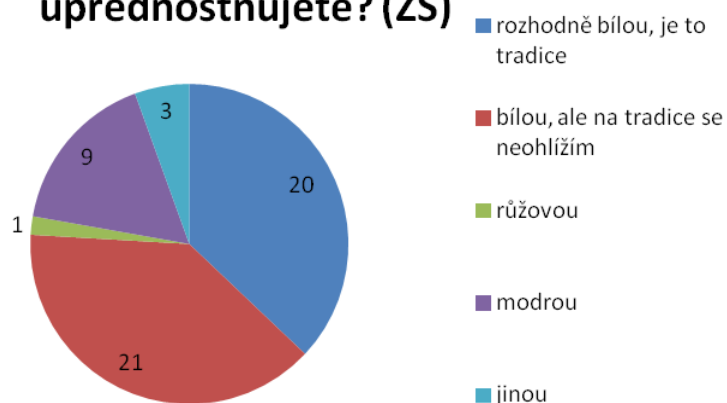
Svatební šaty/oblek by chtěl/a (SŠ)

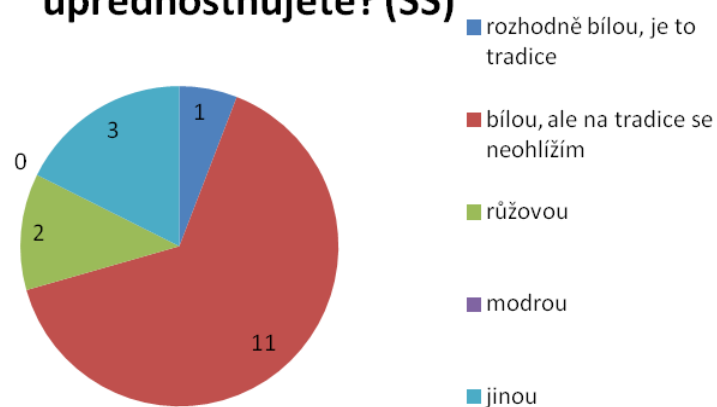
Svatební šaty/oblek by chtěl/a (VŠ)

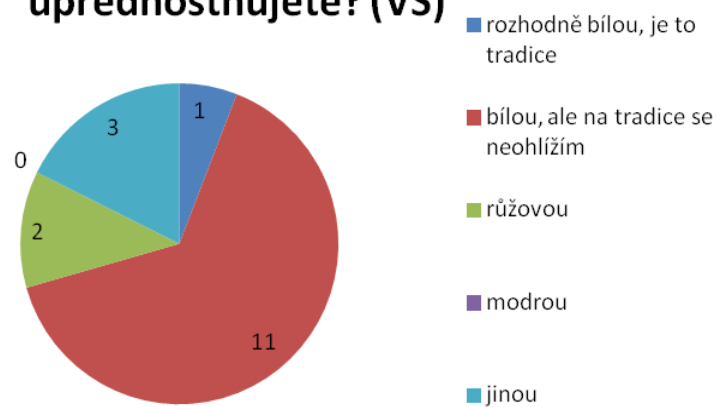
Jakou barvu svatebních šatů upřednostňujete? (ZŠ)

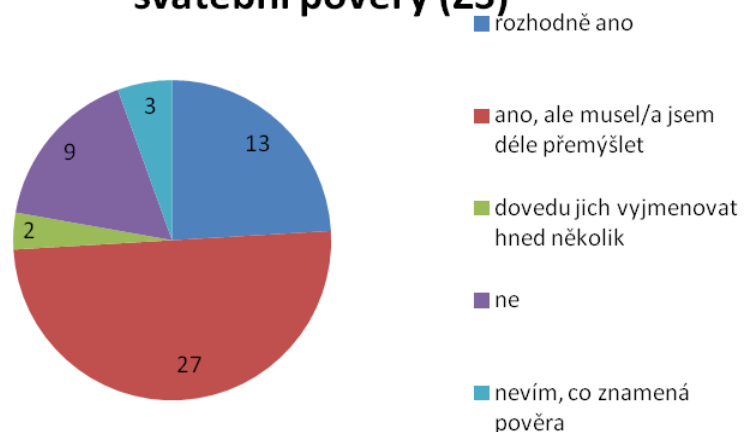
Jakou barvu svatebních šatů upřednostňujete? (SŠ)

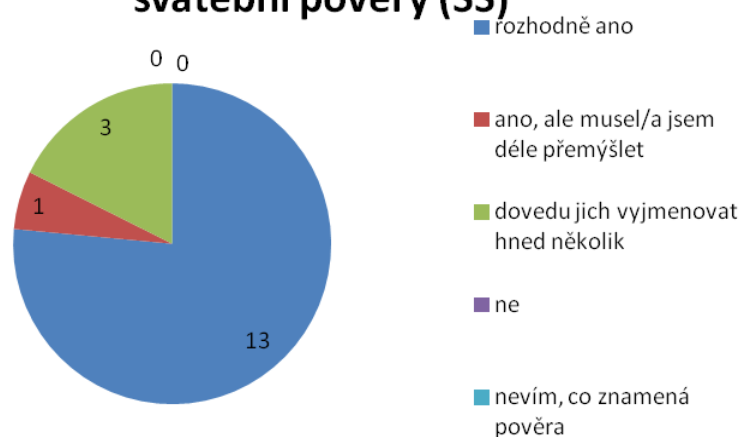
Jakou barvu svatebních šatů upřednostňujete? (VŠ)

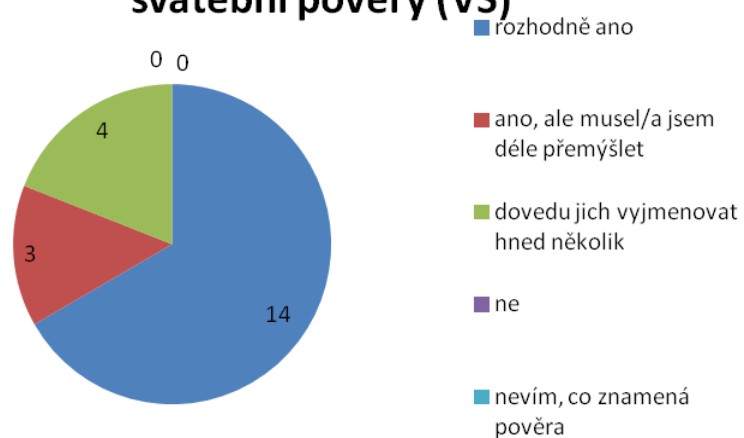
Dovedete vyjmevat alespoň 3 svatební pověry (ZŠ)

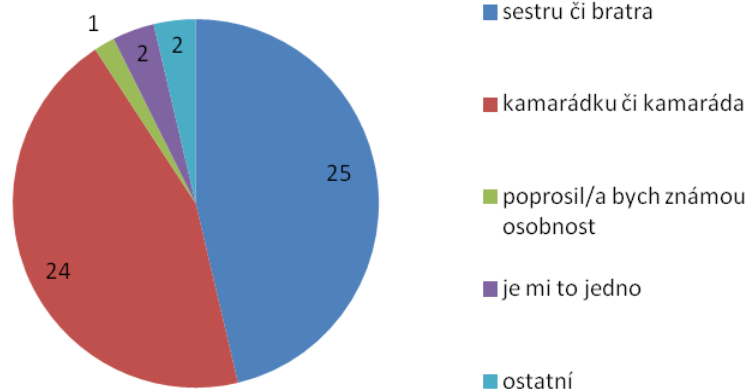
Dovedete vyjmevat alespoň 3 svatební pověry (SŠ)

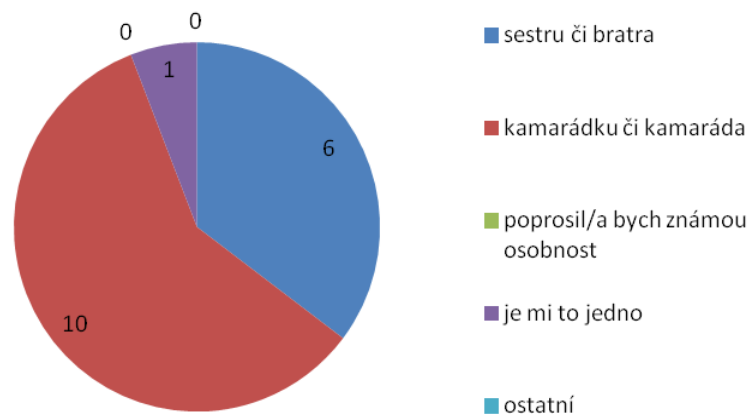
Dovedete vyjmevat alespoň 3 svatební pověry (VŠ)

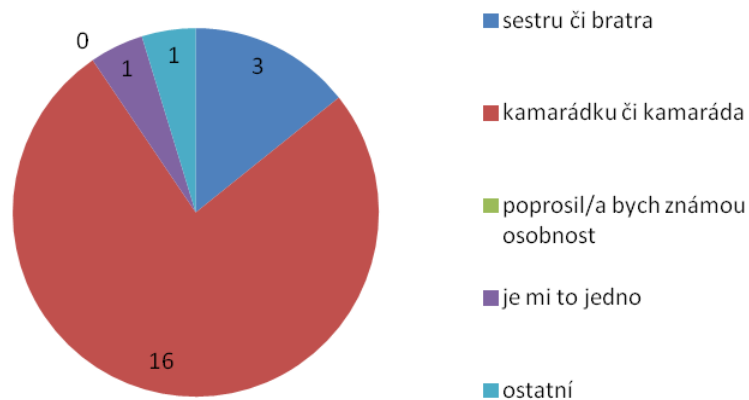
Jako svědka byste si vybrali (ZŠ)

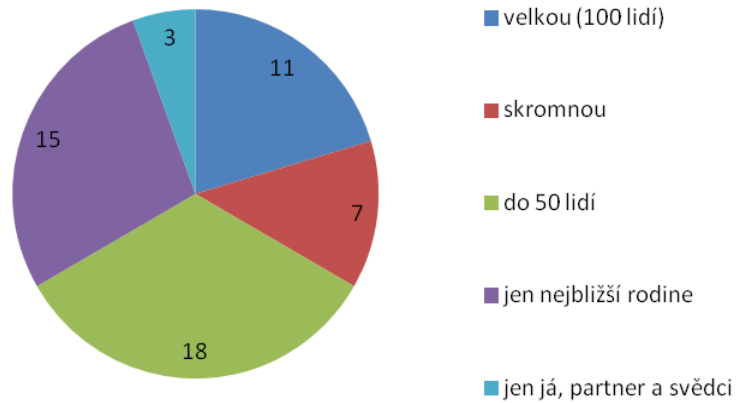
Jako svědka byste si vybrali (SŠ)

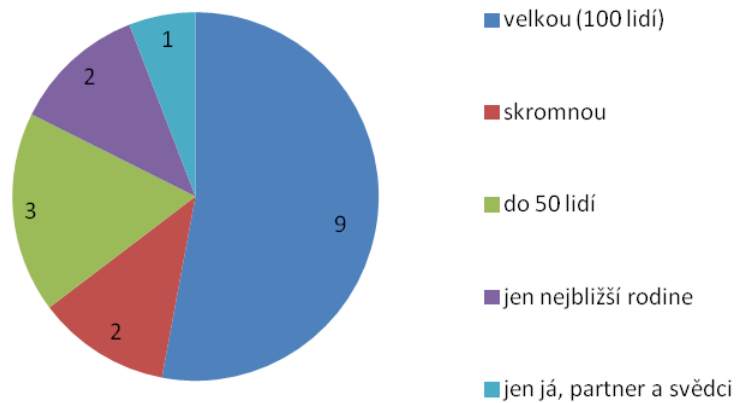
Jako svědka byste si vybrali (VŠ)

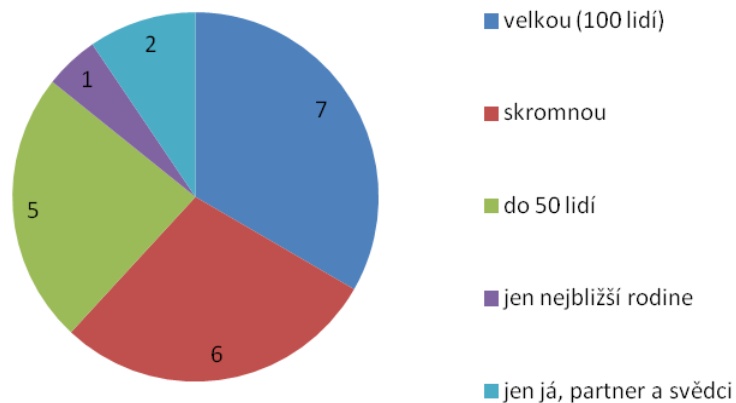
Svatbu bych chtěl/a (ZŠ)

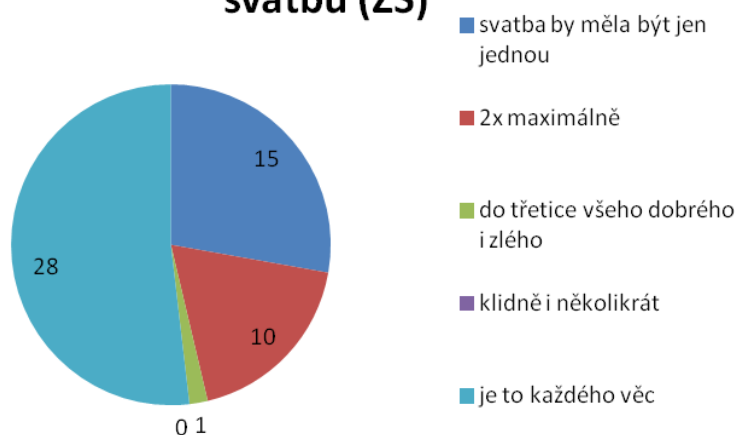
Svatbu bych chtěl/a (SŠ)

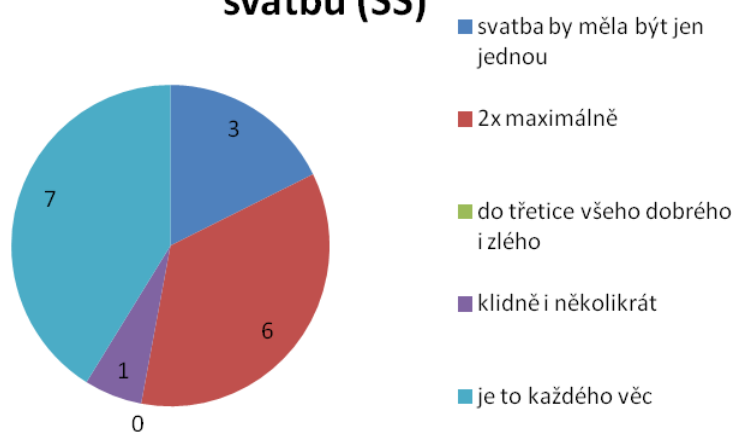
Svatbu bych chtěl/a (VŠ)

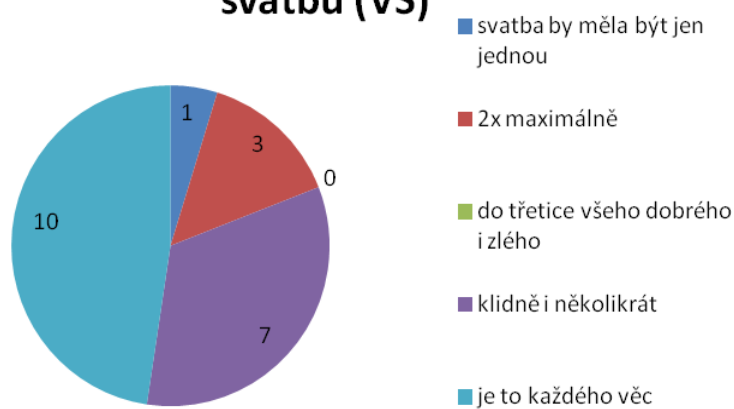
Jaký je Váš názor na opakovanou svatbu (ZŠ)

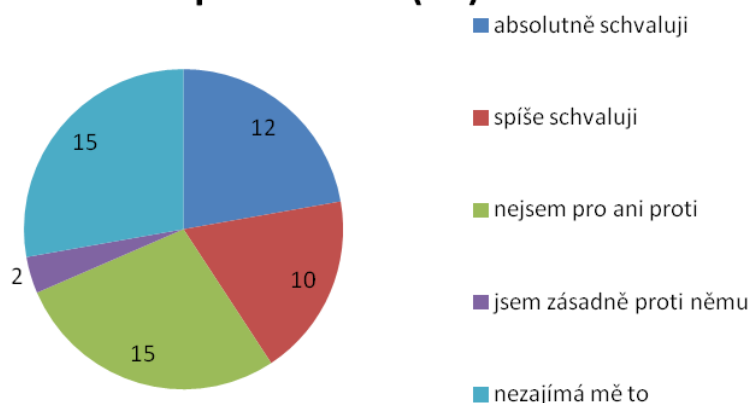
Jaký je Váš názor na opakovanou svatbu (SŠ)

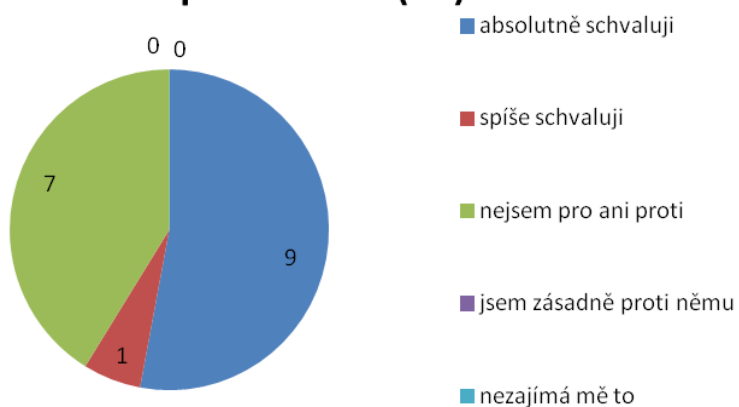
Jaký je Váš názor na opakovanou svatbu (VŠ)

Jaký je váš názor na registrované partnerství (ZŠ)

Jaký je váš názor na registrované partnerství (SŠ)

Jaký je váš názor na registrované partnerství (VŠ)

